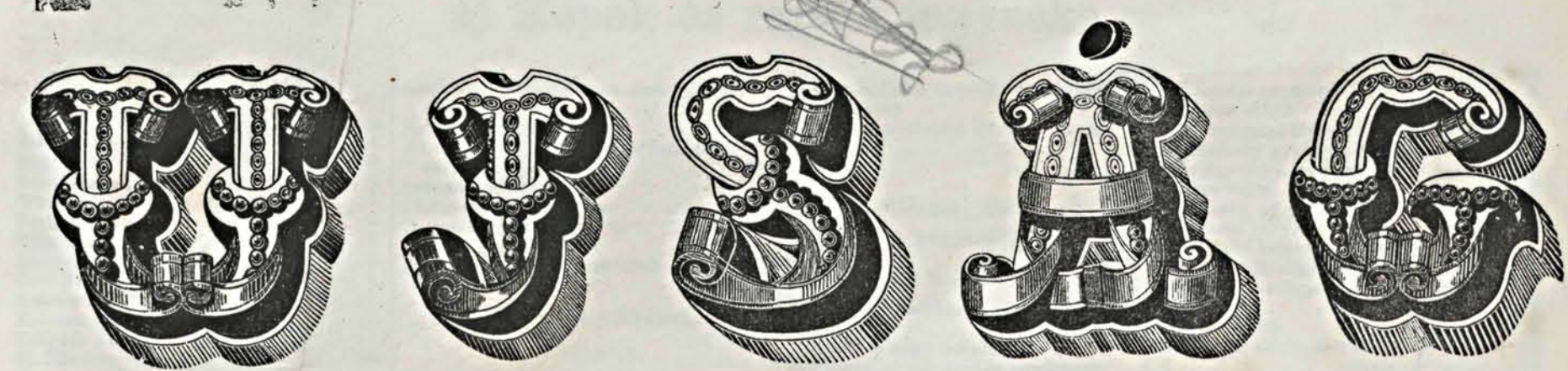

Nejdel.

23.369

MHC 2.960

VASÁRNAPI

1863.

Felelős szerkesztő :

PÁKH ALBERT.

Főmunkatárs :

JÓKAI MÓR.

Kiadó-tulajdonos :

HECKENAST GUSZTÁV.

PEST, 1863.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.

Egyetem-utca 4-dik szám alatt.

VASÁRNAPI

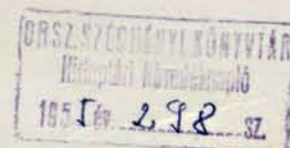
1863.

JÓKAI MÓR.

PAKAI ALBERT.

HECKENAST GUSTAV.

1863. FEBRUÁR 18.

NYOMATOTT LAKNER ÉS HECKENASTNÁL.

A „Vasárnapi Ujság” 1863. évi folyamának tartalma.

a) Képek és rajzok jegyzéke.

I. Arcaképek.		III. Táj- és utiképek.		IV. Építészeti, emlékművek, régiségek.		VI. Népviselők.		VII. Vegyes képek.	
a) Hazaiak.		a) Hazaiak.		a) Hazaiak.		a) Hazaiak.		a) Hazaiak.	
Báró Kemény Ferencz	2.	Langievicz elfogatása az osztrák határon	19.	„Ördög hídja” a szent-gothardhegyi úton, télen	17.	Nyomdai gépterem	2.	Gróf Széchenyi Ödön „Sympathy” nevű dunai csónakja	8.
Bod Péter	3.	Sobieski sírja Krakóban	22.	Krusenstern utazása az északi jég-tengeren	30.	Szedők terme	2.	A tigris és dajkája	13.
Báró Bémer László	4.	As oroszok kegyetlenkedése Sutas-tónál	32.			A Vasárnapi Ujság szállítási terme	2.	Haragok	17.
Wesselényi Ferencz	5.	Számvetés Szibériába	33.			Zaratzky gyufagyára Pesten	5.	Tíz vadászati hiénákra	26.
Barkóczy László	6.	Padlevski agyonlövés	38.			Az ágyúter a Passaic nevű új pánczélos hajón	6.	Hajóvontatók a Dunán	28.
Dósa Elek	7.	Zsákmányoló kosárok	40.			Ericason új pánczélos hajója a tengeren	6.	Vízmerítő leányok	27.
Liszynai Kálmán	8.	Mexikói guerillák	43.			Olvasztó kemencék (kohók) Aninában, a Bánságban	7.	Keletindiai imágó	27.
Gróf Széchenyi György, primás	9.	Napoleon a chalonsi táborban	47.			Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.	Az aggteleki barlang alaprajza	32.
Gelenócs István	10.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.	Vásárról hazatérő csizmadia	41.
Kolosváry Mihály	11.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.	A Balaton lecsapolása Siófokon (1863 okt. 25-én)	45.
Forgách Ádám	12.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.	Nadar léghajója	46.
II. Rákóczy György	13.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.	Nadar léghajójának leszállása	50.
Füredi Mihály	14.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.	Pihenő hajók	52.
Dr. Wenzel Gusztáv	15.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Sztrókay Elek	16.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Hartleben K. Adolf	17.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Kéry János	18.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Lenau Miklós	19.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Koháry István	20.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Erdődy György	21.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Terhes Sámuel	22.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Feleki-Munkácsy Flóra	23.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Csáky László	24.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Baricz György	25.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Szigeti József	26.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Beély Földi	27.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Hrabovszky János	28.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Báró Révay László	29.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Szenczi Molnár Albert	30.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Lemény János püspök	31.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Báró Eszterházy Pál	32.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Ferencz József, iskolatitkár	33.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Fischer Móricz	34.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Vadászi Pál	35.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Szániszlo Ferencz, nagyvárad püspök	36.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Báró Pálffy András	37.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Hunkár Antal	38.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Kántorné	39.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Kostyál Ádám	40.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Móré István	41.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Méhes Sámuel	42.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Báró Erdélyi Vazul, püspök	43.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Kulcsár István	44.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Spáczay Márton	45.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
Gyujtó Károly, tengerész	46.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	47.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	48.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	49.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	50.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	51.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	52.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	53.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	54.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	55.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	56.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	57.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	58.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	59.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	60.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	61.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	62.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	63.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	64.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	65.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	66.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	67.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	68.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	69.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	70.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	71.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	72.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	73.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	74.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	75.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	76.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	77.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	78.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	79.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	80.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	81.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	82.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	83.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	84.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	85.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	86.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	87.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	88.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	89.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	90.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	91.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	92.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	93.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	94.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	95.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	96.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	97.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	98.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	99.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		
	100.					Az Anina-völgyi vasgyárak, a Bánságban	7.		

b) Szöveg.

1. Elmélkedések, értekezések, fejtegetések.		2. Elbeszélések.		3. Költemények.		4. Élet- és jellemrajzok.	
Vörösmarty emlékszóba Székesfehérvárról (képpel)	1	Miranda. Jókai Mór.	14, 23, 30, 50, 58.	Bajza Jenő. Zách Felicián tragódiája.	110	Báró Kemény Ferencz (arckép).	13
Hol és miképp terem a Vas. Ujság (5 képpel)	4, 15	Tudós vita az érseki palotában Bocska Papp L.	138	Balla Károly. Az én lakom.	166	Bod Péter (arckép).	21
A magyar hirlap-irodalom 1863 elején	9	A csónak kar. Bocska P. L.	234, 246.	Csengei Gusztáv. A fogoly lengyel.	86	Báró Bémer László (arckép).	29
A haladás egyes jelei Magyarországon. (rt.)	1, 13, 22	Egy lengyel történet. Jókai Mór.	350, 362, 370, 378, 386, 398, 406, 413, 422	Csermelyi Sándor. Vadászaton.	430		
A kenyérmérei viadal verses krónikája ügyében. Vass József.	31	A kalifa papucsa. Jókai Mór.	446	Ceizi János. Holt Tisza partján.	118		
Az oltárok története. Sándor István.	32	Mesék a kandallónál. Reich László.	458, 475	Dalmady Gyula. Ártatlanság.	38		
A himlő és története. Filip Mihály.	53	Karácson az alföldön 1863-ban. né.	474	Dobrov L. Nizet Ferencz.	298		
A gyufa igazi feltalálója. Csarnay.				Dömén Pál. Anyámnak.	66		
Felvil. adások a gyufa történetéhez.				Dömötör Pál. Pünkösöd napján.	182		
Iringi Ján.	75						
A magyar hirlap-irodalom a 19. században. Szinyei József.	66, 74, 87, 95						
A népek különböző fogalmai a halhatatlanságról. Széchenyi L.	105						
A rév-komáromi földrendésekről. Szinyei József.	199, 211, 219						
Az angol nyilvános nevelés. Kp.	235						
Az erdő és az ember. Közl. Berkly Gusztáv.	247						
Az alvás és álmodás. Széchenyi L.	263, 270, 282						
Mi jövedelmez még a legszázszáz évben is?	310						
Az ellenségek ellenségei. Dr. Sz.	317, 327						
A szülő története. Fabry J.	336, 344, 354						

Wessely Ferencz (arckép). Ifj. 37
Barkóczy László (arckép). Székely J. 49
Dósa Elek (arckép). Sz. 57
Lisznyai Kálmán (arckép). Székely J. 65
Gróf Széchenyi György, primás (arckép). Ifj. E. S. 73
Gelencsér István (arckép). 85
Kolosváry Mihály (arckép). Károly. 93
Förge Ádám (arckép). Ifj. E. S. 102
Két kiadatlan oklevél II. Rákóczi György idejéből (arckép). P. Szathmáry Károly. 110, 118
Füredi Mihály (arckép). 117
Dr. Wenzel Gusztáv (arckép). H. P. 129
Sztroky Elek (arckép). 137
Hartleben K. Adolf (arckép). Sz. 145
Kéry János (arckép). Ifj. R. E. S. 153
Yllós dän herceg. Görögország új király. 165
Füstösőjovt Henriette (arckép). 168
Lemén Miklós (képpel). 176
Koháry István (arckép). Szathmáry Károly. 181
Erdődy György (arckép). Ifj. E. S. 189
Terhes Sámuel (arckép). 192
Feleki-Munkácsy Flóra (arckép). 217
Csáky László (arckép). Ifj. E. R. S. 225
Baricz (Baritui) György (arckép). 233
Szigeti József (arckép). 245
Thiers Adolf (arckép). 253
Beély Fidé (arckép). Chernel Kálmán. 261
Hrabovszky János (arckép). 269
Baró Révay László (arckép). Nagy István. 281
Szecei Molnár Albert (arckép). Révész Imre. 289
Lemény János püspök (arckép). 297
Báró Esterházy Pál (arckép). N. J. 305
Ferencz József, iskolatitkár (arckép). 313
Schmidt Ferdinánd (arckép). Dr. Römer. Fl. 325
Fischer Mór (arckép). 333
Vadászi Pál (arckép). N. J. 341
Szász János, nagyvárosi püspök (arckép). 349
Báró Pálffy András (arckép). N. J. 361
Hunkár Antal (arckép). Kardos János. 369
Kántorné (arckép). 377
Kostyál Ádám (arckép). y. 385
Mór István (arckép). N. J. 397
Méhész Sámuel (arckép). N. S. 405
Báró Erdélyi Vazul püspök (arckép). 421
Kulesár István (arckép). H. A. 429
Fridrik, Schleswig-holsteini herceg (arckép). 445
Spáczay Márton (arckép). N. J. 457
Dr. Schmidl Adolf. Sch. Gy. 462
Gyujtó Károly tengerész. Houchard F. 473

5. Történeti czikkek, régiségek s rokon.

A kenyérmezei útközét és emlékei. Sz. B. Nagy L. 3
Nagyvárad 1660-ban. Csúhy Zsigmond. 33, 38, 50, 59
Történelmi kalászatok. Lehotsky Tivadar. 54, 62, 294, 302, 310, 320, 330, 392, 436
Az orosz-lengyelországi csatáiról (képpel). 88
A lengyel felkelők (képpel). 98
A szentmártoni könyvtár Pannóniában (képpel). Zombory G. 112
A munkási várbán talált régiségek (7 rajzzal). Gusztáv S. 125
Régi magyar levelek. Közl. Balogh Lajos. 127
Mihály vajda síremléke a kalugeri mezőn (Oláhországban). Lupa P. 148
A harangokról (ábrák). K. M. 150
A bátfai bitó (képpel). Zombory G. 156
A Balaton lecsapolásának történeti vázlata. Benze F. 161
Kivonatok „Deis ödova történetéből” című dolgozatból. Pataki F. 161
Langievicz előfizetés az osztrák határon (képpel). 169
Régi magyar iratok. Közl. Kardos János. 178, 202
Respublica Zingaria. Z. G. 185
Sobieski sírja Krakóban (képpel). 193
Zerin vára. Csúhy Zs. 198, 211, 218, 226
A szent ír Jeruzsálemben (képpel). 201
A magyar ref. papok ültözete. Közl. Sél Farkas. 205
Hárványos vára (képpel). Lupa P. 227
A legrégibb magyar vármegyepécsét (rajzzal). P. Szathmáry K. 230
A Héderfári-kápolna Győrött (képpel). Rák. K. 249
Az oroszok kegyetlenkedése (képpel). 285
Az elemi csapások krónikája. Csúhy Zs. 290, 298
Számvetés Szibériában (képpel). 294
Archaeologiai levelek. Zalmegyeri. Römer. Fl. 319, 330, 338, 346, 355, 365, 373, 390, 400, 418, 434, 450, 461
Talált régi pénz. Rozsnyó György. 320
I. Napoleon végnapjai. Z. G. 335

6. Hazai tájleírások, intézetek, népviseletek, építészeti művek.

Báró Wenckheim kastélya Fásón (képpel). sz. 23
Tihány és a tihanyi viszhang (képpel). Zombory Gusztáv. 25
A jósárok malom és aggteleki barlang vizet (képpel). 32
Sóvár és Kapivár (képpel). Z. G. 61
A debreceni nagy templom (képpel). K. K. 52
A gyantai új ref. templom (képpel). Rák. István. 60
Bartfa és része (képpel). Z. G. 67
Képek a hazai népeletről: 1. Miszlókai-népviselet (képpel). (képpel). M. V. 77
2. Felső zemplén-megyei tótok (képpel). Z. G. 220
3. Hajóvontatók a Dunán (képpel). 228
4. Vízmerítő leányok (képpel). 236
5. A bívalyos (képpel). 329
6. Vászáró hazatérő eszmadia (képpel). 364
7. Lókötő a Tisza partján (képpel). 373
8. Mosó asszonyok (képpel). 388
9. Juhász-család (képpel). 424
10. Pihenő hajósok (képpel). 477
Népeleti vázlatok. Hussár György. 78
A fekete-erdői régi templom (képpel). Lehotsky T. 88
Szalánvárs vára (képpel). Zombory G. 96
A solmári templom (képpel). Zombory G. 120
A hatvani ref. népiszkola (képpel). B. V. 133
Imre herceg szobra Zirczén (képpel). 133
Gróf Schönborn kastélya Munkácsán (képpel). Lehotsky T. 140
Arany János volt lakása N. Kőrösn (képpel). 140
Falusi képek Erdélyből. Jánosfalvy Sándor István. 141
Kölcsy Ferenc síremléke Cseken (képpel). 168
Az ungvári g. e. püspöki lak és főegyháza (képpel). Z. G. 173
A Vág folyó. Bolgár Emil. 174
A győri „Isten báránya” nevű kőszobor (képpel). R. 184
A csanakföldi Budán (képpel). 184
Mező-Túr (képpel). Lupa P. 191
Kun-Szent-Márton (képpel). Zombory G. 192
Kazinczy laka és emléke Széphalmon (rajzzal). 209
Bartfa város és a bartfai fűrdő (2 képpel). 212
Vasúti hid a Tiszán Tokaj mellett (képpel). Zombory G. 220
Korintnicza. Kp. 221
A párisi leendő opera-színház (képpel). 236
Undrovác (Wandorf), Sopron mellett (képpel). Z. G. 248
Az alvászai fűrdő Erdélyben (képpel). Nemes A. 256
Hajós mezőváros (Pestmegyében). Telepi Gyula. 275
Az aggteleki barlang (4 rajzzal). sz. K. 284
A Simor-kápolna Győrött (képpel). Károly. 300
Szepesvár és Szepesvárvárya (képpel). f. 300
Kirándulás a halastóhoz és a tenger-szemhez a szepesi Kárpátokban. K. T. 306
Caaroda (képpel). Lehotsky T. 308
A jankováci vízesés (képpel). Válfai Imre. 309
Varbóc (képpel). Lehotsky T. 316
A csopaki kastély (képpel). 317
A Tisza bősége (6 képpel). P. Szathmáry K. 326, 334, 342, 351, 362, 371, 379, 387, 399, 407, 414, 422, 431, 447
Mezei lak Várgeden (képpel). H. M. 345
A pesti ev. egyházközség keletkezése s a tót gyülekezet új temploma (képpel). Kp. 353
A csernekhegyi zárd (képpel). G. S. 365
Szepes-Olaszi (képpel). K. K. 372
A velemeri puszta templom (2 képpel). Römer Flóris. 389
Halászléány a tiszaparton (képpel). 413
A nagy-geresdi templom, iskolája paplak (képpel). N. P. 416
Pestől író. Bolgár Emil. 430
A halastó a szepesi Kárpátokban (képpel). 449
A kriváni s hajagurái emlékoszlopok (képpel). Szontágh M. 449
Móhcs (képpel). 460

7. Nép- és országisme.

A szállítás és közlekedés Amerikában. Tóth Kálmán. 69
Oroszágutak a sivezi havasokon (2 képpel). 77
Kiadó szállások Londonban. Dr. Tóth. 131
A szent-gothárdhegyi út (képpel). 148
Abdul Azis hazatérte. Dr. T. 182
Helgoland szigete. Halasi Gyula. 230
Közlemények Braziliából. Tóth Kálmán. 314
Londoni rajzok. Dr. Tóth. 343
Mexikói élet (képpel). Szepesváry L. 381, 389
Fecskefészkek-szedés Jávában (képpel). 476

8. Természettudományok, ipar, gazdaság.

A jég. 6
Amadarak és a mezei gazdaság Dr. B. L. 229
A „Dera” nevű első magyar gőzgép története. Kenessey A. 254
Állatok szellemi képességei. Dr. B. L. 39
A Zárzety-féle gyufagyár Pesten. Z. G. (képpel). 40
Papikészítés a kukorica-leveleiből. Pesty Frigyes. 41
Az osztrák állam-vasút-társulat ipartelei (4 képpel). H. 60
A tarantelók. 62
A természet köréből. Dr. B. L. 89
A föld képződéséről. Mauritz R. 103
A kassai szeggyár (2 képpel). 104
A tűzhányó hegyek. Mauritz R. 111
A bolygóútz. 113
Mérgek növényeinkről. Dr. Tócsy J. 134
Ujabb adatok a föld tengelyforgásáról. Dr. S. J. 139
A nagy-igmándi keserűvíz. H. 142
A növények élete nappal és éjjel. Dr. E. 147
A csillagoknak is vannak lakói. 149
A török ipar- s műkiállítás. Dr. Tóth. 168
Természetes ásványos gőzfürdő a csanakföldön Budán (képpel). K. P. 175
Zsákoló- és tisztító-csőlevegő (rajzzal). 186
Növényélet telen. Dr. E. 193
A trieny-felvi vasgyárak (képpel). G. S. 200
A kaliforniai növényzet őriása. Kp. 202
Hazai gépezéseinkről (rajzzal). 205
Gazdasági szomorú állapotok a vidéken. 213
Mérgek és mérgezések. Sándor E. 237, 249
A hamburgi kiállítás (képpel). 256
A magyar iparosok köréből. 258
A madár és fészke (18 ábrával). S. E. A. 263, 274
A bécsi es. kir. arzenál (képpel és tervrajzzal). Döntő István. 271
Gazdák érdeklő gépek. O. 286
A tűzi és kerti fecskendők (rajzokkal). K. M. 286
A gyufa, vegytani tekintetben. Szepesváry L. 299, 307
Az „alföldi cukorgyár” Debreczenben (képpel). 329
A kukorica-növény jelentőségéről hazánkban. Z. S. A. 355
A kukorica-csúka mint táplék. y. Nevezetesebb jelenségek a növényéletből. Dr. Egger. 364
A rovarok életéből (9 ábrával). Dr. Sz. 391, 401
Néhány újabb észlelési találmány (6 rajzzal). M. 408
A földolaj (petroleum). Z. G. 426
A gabona tápanyagáról. 453

9. Vegyes tartalom.

Vázlatok Paganini életéből. 9
Ősienk szigorúsága a káromkodás ellen. Közl. Pataki Ferencz. 15
Rókaavadászat a Billei pusztán. Országbírák arckép-csarnoka. Zombory G. 18
A „Passaic” nevű új páncélos hajó (2 képpel). 35
A czinezetlen rézedények az egész-ségre ártalmasak. Dr. B. L. 40
Felszólítás a pápai főisk. természet-raji mútára érdekében. Mátia Fer. 43
A magyar tud. akademia új jutalom-tételei. 45
A magyar képművészeti társulat és két legújabb műlapja. Orlai. 45
Egy pár szó az orgonáról. S. J. 48
Hazai művészeti érdekek. Néhány szó a víz-izonyról. Dr. Meneszei Ignác. 98
A mirenytartalmú festékek. Dr. B. L. 114
Adatok Rév-Komárom halászatához. Szatmari József. 119, 130
Hófelborított falu Szeiczen (képpel). 122
Az orr. S. E. A. 122
A kinpad alkalmazása, különösen a boszorkánypercekben. 146, 154, 166
A kenyer. Dr. Böke Gyula. 155
Tűzi vadászati Amerikában (képpel). 157
A londoni alag-vasút. Dr. Tóth. 190
A „kemény gyerek” elpusztulása. Bog-hay Aladár. 201

10. Levelezések a V. U.

Bécs. 34, 81, 90, 178, 194, 222
Debreczen. 47, 893, 410, 436
Nagy-szombat. 47
Temesvár. 47
Igló. 83
Jéna. 157, 167
Maros-Vásárhely. 163
Miskolcz. 207
Selmecz. 214
Makó. 243
Jász (Moldvaország). 382
Pécs. 463

11. Apróságok.

A mig a termő rüggyből körte lesz. Kakas Márton. 7
Ujabb emberáldozatok Dahomeyban. 11
Költészeti elmefuttatás. Sebestyén Gábor. 11
Sajátosság jelenet a madarak életéből. Dr. B. L. 38
Toldalék a „marhavész biztos gyógy-szerhez”. Dr. Sikor J. 45
Kéjtázás a Dunán (képpel). Keco József. 68
A szepesi vasút. 81
Az ujra olasz. Dr. Sikor. 106
A tigris és dajkája (képpel). 112
A komáromi Szt. András-egyházban épülőben lévő orgona. s Buckow orgonaművész. Rozsnyó György. 125
Utcavilágítás. S. E. A. 127
Egy jó vers következményei. 163
Arany lakodalmom. Bonnyhay B. 186
A kútforrás-kutatás titka. Rozsnyó György. 186
Még valami az orgonáról s orgonaművészetről. S. J. 241
Egy jelenet Csermák Antal életéből. Balla K. 250
A mária-családi kolostor elége. Dal-mady. 258
Zsitva-melléki aratás körüli népszokás. Huszár Gy. 286
A népköltészet ügyében. Greguss A. 319
Elkészté okoskodások. Harangozó János. 321, 338
Tűz, és mindig tűz. y. 356
Az osztrák hadsereg apró fegyverei. Döntő. 356
Visszapillantás a magyar orvosok és természetvizsgálók IX. nagygyűlé-sére. Dr. Sikor. 357
Művészeti érdekelttség. 357
Az állatok bünt követnek el és vét-kenek. Dr. B. L. 374
Érdekporsó (rajzzal). 374
Az erdők befolyása az éghalra. Dr. B. L. 382
Élet a mélységben. Dr. B. L. 392
Babonás hit a nap- és holdfogyatko-zásnál. Dr. B. L. 402
Adatok a tulipán történetéhez. Dr. B. L. 410
A velemeri templom ügyében. Römer Flóris. 419
A helyiratok érdekében. Pesty Frigyes. 435
Betűjátékok. Sebestyén Gábor. 436
A budapesti harangok. S. J. 458
A méhek mint tolvajok. 462
Érdekes lakások. Dr. B. L. 478
A pesti Lipóttemplom új harangja. S. J. 478

12. Állandó rovatok.

Irodalom és művészet. — Irodalmi újdonságok. — Művészeti hírek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Köztisztviselők, egyetemen. — Közlekedés. — Vegyes. — Mi újság? — Egyveleg. — Szakkjatek. — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondánivalók. — Nyílt tér. — Heti napár.

Vörösmarty emlékszobra Székesfehérvárott.

A legközelebb lefolyt napok egyikére voltak összehívva a Vörösmarty-emlék tárgyalás alkult választmány tagjai s általában a költő tisztelői Székesfehérvárra, hogy ott, az ügyet lelkesen felkarolt ifjú gróf Zichy Jenő elnöke alatt, a szobor megrendelése s felállítására írt véglegesen tanácskozzanak. Reméljük, hogy e tanácskozás eredményét nem sokára közzé fogjuk tehetni.

Addig is tájékozásul csak annyit kívánunk megemlíteni, hogy ez emlékművet a költő szülő-megyéjében s annak fővárosában, az ő Székesfehérvárott terveztek eredetileg a költő halálán tisztelő földie; azonban az adakozások később az ország más vidékeiről is szép számmal folytak be, annyira, hogy most már a kivett költségek fedezve vannak s az eszme megtestesülése lehetséges.

Ugy vagyunk értesítve, hogy a beadott tervek közül az általunk rajzban itt közölt alak bir legtöbb kilitással arra, hogy elfogadtassék. Mint tudjuk, e szobormű tervezője s mintázója a jeles tehetségű s hazafias lelkitű ifj. báró Vay Miklós, kinek mintája után fog a szobor kellő nagyságban érezbe öntetni. A hozzá való gránittalapzat elkészítésével pedig Gerenday Antal volna megbízva. E szoborműnél a mintázónak némi új és szokatlan modorral kelle megküdenie, a mennyiben ez talán az első ilyen mű, mely az egész alakot tetőtől talpig magyar ruhában ábrázolja. — Ugy látszik, hogy a művész sikerrel oldá meg feladatát, s mint rajzunk is tanúsítja, az erőteljes férfialak, a szoboroknál eddig szokatlan öltözet által éppen nem vesz szépség tekintetében.

Mindenki ohajtja, hogy a hazánkban eddig fölmertül több szerencsétlen kísérlet után e szobor felállítására teljes sikerrel menjen véghez, mint azt megérdemli a költő és hazafi, a kinek dicsőítésére az emlékmű emel-tetik. S azért minden indokolatlan sietést célzavetődnek nem

Vörösmarty tervezett szobra.

tartanánk. — Részünkről örö-münket nem titkolhatjuk el, hogy a hazafiai kegyeletnek ez újabb bizonyítványa szintén megvalósul. S örvendünk, hogy alkalmunk nyílt, lapunk ez évi folyamának mindjárt első lapját azon költői szellem alakjával díszíteni, a ki szent örökségként hagyá ránk, hogy szálljon ivadékról ivadékra, ama kitörülhet-len szózatot: „Hazádnak rendületlenül!”

A haladás egyes jelei Magyarországon.

I. Egynémely ember, egyszer irodalmi viselkedésből, másszor különczködési vágyból, néha éppen üzleti szempontból divatba akarná nálunk hozni, vastag igaz-talanságokat szórni a magyar ember szemébe.

Kétségtelen az, hogy van sok hibánk; neveléses volna tagadni, hogy sok tekintetben hátrább vagyunk más európai művelt nemzeteknél. De legelőször is, éppen nem lovagias fellépés szem-rehányásokat tenni valakinek, különösen oly hibák és fogyatkozás miatt, miket magunk nemcsak elismerünk, de minden lehető uton jóvátenni igyekezzünk is: azonban a mostoha viszonyok miatt nem vagyunk képesek gyakran még legjobb akaratunknak is érvényt szerezni.

De a midőn visszautasítjuk a méltatlan vádakat, semmi áron sem szabad az ellenkező hibába esnünk. — Feltétlenül dicsérni a nemzetet, egyes embereknek hizelegni, kis dolgokból nagyot csinálni, soha sem volt szokásunk. Tartunk meg inkább a közép-utat; rójuk meg a hibákat, hanyagságot, mulasztásokat, de adjunk helyet az igazságos ment-ségnek is. — Különösen pedig egyes emberek vétkeiért ne tegyük az egész nemzetet felelőssé. Ha valamely osztály némely tag-jaiban a jellemtelenség és elal-sodás jeleit tapasztaljuk, ne ve-

sünk mindjárt követ mindazokra, a kik munkásságaikat ugyanazon pályán saját javukra, a nemzet hasznára és dicsőségére, teljes diszszel folytatják.

Rosz ember az egész világon, a társadalom minden osztályaiban, többnél több találkozik. Például: büszke, dölyfös, amellet tudatlan és műveletlen lelki gazdag földesur másutt is akad: de ezen osztály tulnyomó többségének tiszta jelleme, hazafias áldozati készsége, és minden jót pártolás alá venni kívánó szilárd akarata előtt mutassuk ki méltányos elismerésünket.

Igaz az, hogy kereskedőink közül többen az aprólkos, nemtelten haszonlesés és a másokat rászédni törekvés bűnben lélekeznek. De minő éretlen ítélőtehetséget, vagy éppen ártani akaró rossz akaratot tanúsítana az oly gondatlan fecsegő, a ki, a mit egyénél másnál tapasztalt, lelkiismeretlenül ráfogná az egész osztályra?

Vannak, a kik kiválólag az írói osztály tagjai ellen szeretik kilövellőzni roszdás mordályaikat. Ne vizsgáljuk, hogy személyes tudomásunk szerint, gyakran éppen az ily harcra kelő hősöknek volna legtöbb seperiálójok saját házuk előtt: hanem valljuk meg, hogy azon ősi patriarcalis kor, melyben Virág Benedek, Kölesy, Berzsenyi, Kazinczy tisztán és kizárólag csak az irodalom iránti szent lelkesedéstől fűrdtek és küzdöttek, sok tekintetben elhunyt. De ki irigylén ezen hasznos tevő szellemi munkásoktól az ugysen jelentékeny anyagi díjt, mely munkájuk tovább folytatására elkerülhetlenül szükséges? és minő könnyelműség, sőt lelkiismeretlenség, ily férfiakat egy lélekzet alatt nevezni meg azokkal, a kik az irodalomból a közönséget rászédő üzletet csinálnak, a kik a nemzet minden jóra tapasztalt lelkesedtségével, és áldozati készségével a legkárosabb módra visszaélnek?

Valóban találkozunk nálunk egyének, a kik a szellemi tehetség minden szikrája nélkül folyóvást előfizetési felhívásokkal boszantják a közönséget; akadtak a magyarok között is, a kik soha nem jelenő művekre pénzt szedtek fel: sőt az nemcsak a vidéken, de Pesten is megtörtént, hogy a legkontárrabb férezelemények szerzői valószínűleg kereskedésre vetemedtek. Mindez baj; igen káros visszaélés; de nagyon csalódnék, a ki azt vélné, hogy ily szomorú jelenségek csak Magyarországon tapasztalhatók. Másutt is megvan ez, még pedig az irodalmi kifejelettséghez aránylag, még sokkal eljeseztőbb mérvben.

Természetes, hogy ránk nézve sovány vigasztalás az, hogy másutt még nagyobb mértékben tűnnek fel a visszaélések: azokra nézve azonban, a kik rossz kedvükben, vagy megsértett hiúságból származó epéskedsükben, a magyar írói kart sárral dobálják, ezen egy körülménynek is elégnek kellene lenni, hogy tartózkodók és kiméletesek legyenek nyilatkozataikban; ne nagyítsák, ne toldják a bajt; s ha a visszaéléseket megrojják, mondják meg az igazat; azt tudniillik, hogy az írók közül a roszak, és nyeglék képezik a kivételt, míg a tulnyomó többség tehetsége szerint szenteli erejét a haza felvirágozásának munkájára.

A kik elérték már azon kort, hogy husz, harmincz év előtti időkre visszaemlékezhetnek, most csak szét kell tekinteniök, hogy a minden lépten elének tűnő haladás jeleit észreveggyék. Melyik ága az, a magán- vagy közéletnek, melyben nevezetes haladást ne tettünk volna?

Emellet nemzetünk sajátoságos fő erejét is, hű örökösök módjára, megtartottuk, és azokban megerősödünk. A magyar mindig híres volt, hogy vallástekintetben példás keresztyéni türelemmel viseltetik a többi felekezet irányában. Örökre dicső példát szolgáltatnak erre törvényeink és országgyűlési aktáink, melyek bebizonyítják, hogy ha a protestánsoknak panaszkodott: a jog mellett felszólaló védőket a felekezetiesség mellőzésével, minden vallásbeliek között egyiránt megtalálhatók.

Európa egyik tartománya sem bír felmutatni oly lélekemelő jeleneteket, minőnek 1860-ban tanui valánk, a midőn az ország lakóinak kisebb részét tevő protestáns hívek törvény-biztosította jogaik védelmére, a másik nagyobb résznek közvéleménye is, mint pártfogó lépett fel. A lapok azon időben telve voltak a testvérviselési ünnepek leírásával. Így volna ez ma is, dacára annak, hogy néhány hivatás nélküli lármázó, praenumerans-gyűjtési üzletből, a közönségre oly eszmeket akar erőszakolni, mikre nézve, nemzetünk régi erényeinél fogva, soha legkisebb hajlamot és fogékonyt nem tanusított. El is fog hangzani az ily időtlen zajongás, mint pelyva a szél szárnyain.

Hasonlóképp, nemzetünk régi jeles tulajdonai közé tartozik, a politikai érettség. A magyart, hiában tartották ez előtt is néhány évvel szép szavakkal: mindjárt felismeri ő: ki barátja, ki ámtója? *Bach* miniszter idejében hiában igyekeztek, új és cifra neveket adni oly dolgoknak, miknek régi fanyar ízét tökéletesen ismertük; nem rendültünk meg, ha elleneink legszentebb hagyományainkól kicsinylőleg, ócsárlólag szólottak. Az idők, viszonyok, körülmények megváltoznak fejünk fölött, mi azonban maradunk a régi tapasztalás mellett, s a kellő pillanatban olvasó szavainkban ezüst. Nem mondjuk mi, hogy köztünk, hamis próféták támadhatnak, nem mondjuk, hogy a magyar ember gyakran jobban megérti azt a ki hallgat, mint a kinek hatalmasan pereg a nyelve. Mi egész általánossággal állítjuk, hogy nemzetünk bírja a politikai érettség megbecsülhetlen kincsét; hogy ezen öntudatunknál fogva bátran nézünk a jövő elé, s nem félhetünk attól, hogy a midőn az ország dolgainak rendezésére, férfiakat kellend választanunk, a szavazó szekrényekből oly nevek bukkannak elő, a kikben bizodalomunk nincs.

Részünkről a magyar nem-etnek ezen egy szép tulajdonát, a politikai józan tapintatot, nem adnók oda száz másért, melylyel szomszédaink dicsekednek, de miknek a legvalóságosabb alkalmakkal, midőn az alkotmányosság elve forgott kérdésben, valamely gyakorlati hasznát csak igen gyéren vehették.

(Folyt. köv.)

(— rt.)

Ujévi üdvözlét

a Vasárnapi Ujság szerkesztőjéhez.

Fogadd az ujév első reggelén
E kézzorítást, régi jó barát!
Ez a kéz egyike a tiz közül
Kik egykor oly vigan s gondatlanul
Látták az év intő fordulatát,
S föl sem vevék az elkallott időt. —
Ifjak valánk...! Elékszel-e reá?
Néhány év csak... s régen volt az nagyon...

*) Tizedik évi szerkesztői pályánk küszöbén, a hozánk érkezett nagyvárú bázilói és elismerő nyilatkozat között, a jelen üdvözlét volgye legkellemesebb meglepetésünknek. Feltréve minden álszerénykedést, sietünk örömrünk tárgyát olvasóinkkal is közölni. Csak kettőt kérünk figyelembe venni, először azt, hogy az üdvözlő szavakat egy barát írja barátjának, ki a szeretet elnézésével itéli tetteinket; továbbá azt, hogy ezt a költő — Tompa Mihály írja. Elég méltóság ránk nézve, s elég ok arra, hogy a szép költemény közzétételénél egy percig se habozzunk.

Szerk.

A szív nyomó érzése mondja ezt!
S többször megállt azóta a nap is,
Hogy nézze Gibeonban a csatát...
Órák sulyát hordá a pillanatot...
— Az ember most megvénül hirtelen!

Midőn feléd nyujtom ma jobbomat:
Eszembe jutnak a setét napok,
A dermedés halálos napjai. —
Minő a nyáj, ha vesztő pásztortát
És szerte a kietlen bolyong:
Olyak valánk! Egy hang se hallaték:
Rezgésbe hozni a holt levegőt.
És lüktetésbe a megállt eret.

Nem volt erő, mely köt, von, egybegyűjt,
Nem egy emelt uj, mely irányt jelöl. —
Csudálatos, zord, képtelen napok!
— Te, egy valál az elszántak közül
Kik legelőbb láttatni mertek, a
Muzsik oltáránál s szent berkein.

A hol megszünt az ég áldozat
S rom, félelem, halál uralkodék.
Kik tudva kelték a sulyos gyanút:
Hogy visszavárják a dalt, s lombosán
Ohajtják látni a fákát megint.
— Te, gyenge kis galyat szurtál vala
A dult liget szenes földébe le:
S mig gondosan ápolgatá kezéd:
Hited sugalta, hogy kihajt az ág; —
Dolgozva, hite nem csalatkozál!

Munkádra szép áldást adott az ég:
Tiz év alatt az oltvány nagyra nőtt,
S a terepely előt állt.
Virág, gyümölcs borítja gazdagdon,
És lombja közt cseng a dal édesen. —
Virágozzék, érjen hosszú időt!
S ma, árnyain fogadd üdvözlétem!!

Most nagy robaj, sietség, hajszolás
Van a saját s írólet körében;
Egymást, ezer külön czél és irány,
Mint a keresztt, akként metszi át;
Nem látszik a személy mögött az ügy,
Sok hang miatt a szó nem érhető. —
Félőled, azt alig tudjuk, hogy élsz!
Nem szónokolsz az utcák szegletén,
Utáld a czéget, a sipólast!
Munkálkodol csendben s láthatatlanul,
Szolgálod a műveltség szent ügyét;
Terjesztve: a mi szép, hasznos, nemes,
Mi szívet, elmét von, javít, emel:
Kezédből a mag nem sziklára hull,
De jó földben, gazdag termést mutat.

... Látunk sokat, ki zuhatag gyanánt
Zajongva és dagályosan rohan,
Elhunyja a szót, mely lágy s emberibb;
S szétloccsanván az ugró szirtein:
Por- és köddé osztja fel magát.
Te, zajtalan futsz, mint a mély folyam,
Mely csendesen ágítja a medert.
S virágba, zöldbe vonja a mezőt; —
Ösméred-e, szerény, jutalmadat?
Az, nem csinált s ocsó kitüntetés,
De, melylyel e széles Magyarhaza
Derék polgárjánál találkozik:
A közbecsülés... Nagy szó! s díjad ez!

Haladj, haladj tovább is utadon!
Ez ut igaz, nyílt; — férfinak való.
Ki csefőgást, mesterkedést kerül,
S nem szórja el, mikép az itató
Jákob tevé, tarkázott vesszejét,
Hogy a juhok reácsudáljanak. —
Mint volt, legyen jelszód: valódiság!

Lapod járjon be kunyhót, palotát,
Szegény s gazdag körül végezze tisztét!
Meghozva mindeniknek a mi kell.

— Száraz kenyéren is, sok éri: hogy
Az ember nem csupán kenyérről él! —
A leghomályosabb zugig, vigye
Az ismeret s műveltség sugarait.
Az elhunyt őseket mutassa fel,
Szóljon nemes, hős tetteik felől,
S minden sorából egy nagy gondolat
Nézzen reánk s értesse meg magát,
Miképen a jól-festett kép szeme
Megszűnés nélkül a nézőre néz. —
S mely hűn köszönt minden vasárnapot,
Hasznos, vidám szép ünnepelést szerez:
Lapoddal a tiz év fordulatát
Még sokszor ünnepeld! Isten veled!

Tompa Mihály.

A kenyérmezei ütközet és emlékszoira.

Ez a föld, melyen annyiszor
Apád vére folyt.
Vörösmarty.

Hazai történelmi emlékeink között alig van nevezetesebb a kenyérmezei diadalnál, mely visszavarázsolja gondolatunkat az ősz-szes nagy haza legfényesebb, a nagy Hunyadyak dicső korszakába, a mikor egy nagy érzelm lelkesítette őseinket: a haza szent szeretete s annak dicsősége. E vidékről is elmondhatja a költő, mint a Rákos mezejéről: „Tán a por is e szép mezőn, nemes szívek hamvából jön.”

Hadd vezessem el olvasóimat azon történelmi nevezetes helyre; elmondom, hogy egy emlékoszlop is állott itt, de alig egy évtized előtt, 1851-ik évben, részint gonosz kezek, részint az idő viharai által összeomlott, s a drága kőnek a közellak falusiak által elhordattak és elhasználtattak.

Erdélyben a Kenyérmező szorosán véve, alig terjed ki 2 □ mérföldre, s fekszik a Kenyérvíztől kezdve Benczenczig, befoglalva a felkenyéri, alkenyéri és bokai határok egy részét, Szászország felé menő irányban, körülövezve délről a lombkoszorus nagy havasoktól, s északról a mellette elfolyó Maros kigyózó hullámaival.

A kenyérmezei emlékoszlop nemcsak azért volt nevezetes, hogy régi dicsőségünkről tett tanúságot, — de főleg azért is, mert mintegy ujjmutatólag hirdette, hogy Erdély három nemzete, u. m. a magyar, szász és oláhok egyesült közös ereje, magyarországi segítséggel szövetségbe vitte ki ama fényes győzelmet négy akkora elbizakodott török tábor felett, melynél nagyobb csak keveset mutathat fel honi történelmünk.

Ha a hajdankori nagy Görögország fényes korszakában a honpolgárok elvezették az ifjú sarjadékat dicső őseik történelmi emlékeihez, az ugynevezett Poecile név alatt ismeretes porticusba Athénbe, hogy lelkes tettekre hevítsék, s a haza szeretetét szívőkbe öltssék; éppen oly méltán lehet nekünk is, a kenyérmezei emléktörténetnek leírásával feleleveníteni a hajdankori ősek hadi erényeit, buzdításul s szoros követésül a jelen s utókornak.

De mielőtt ez emlékoszlop sorsának elbeszéléséhez kezdenék, czélszerűnek tartottam, rövid egyszerűséggel előbb a híres kenyérmezei ütközet rövid vizlatát adni, úgy, a hogy történelmi hiteles adatok után összerakozhatom.

A kenyérmezei ütközet rövid rajza ez: Midőn az 1479-ik év közelgetne, a török szultán már elért Hunyady Jánostól, s azután Mátyás királytól sok megveretést szenvedén, ezt megboszulandó, roppant nagy sereget gyűjtött, hogy vele Erdélyt elborsítsa.

A gondos nagy király ezen tervet részint jó kémei által, részint személyesen tett kémlelődései után megtudva, azonnal megírja akkori erdélyi vajda Báthory Istvánnak és temesi bán Kinizsi Pálnak, hogy a török mozdulatait szemügygyel tartsák.

Ezen tudósításra Báthory István magyarok, székelyek, szászok s oláhokból sereget kezd gyűjteni s készülni a történhető veszedelemre, egyuttal tudósítván Kinizsit is, hogy ha a török bejövend, ő eléje induland Fehérvár felől, Kinizsi pedig hátulról támadja meg. Ez, ha sikerülend, Isten segítségével teljes győzelmet remél a törökök ellen.

A derék vajda nemis esalatkozott meg tervében; még azon évben, t. i. 1479-ik év október havában Ali bég mintegy 80,000-ból álló seregével a Vaskapun Erdélybe ront,

s a Kenyérmezőig elhat, utjában mindent feldulván.

Mihelyt ezt Báthory meghallotta, Szász-Sebesből kicsiny ugyan, de lelkes, vitéz seregével, mintegy 12,000 emberrel, a török tábor előtt terem a Kenyérvíznél okt. 12-én 1479-ben. — Gyönyörű szép őszi nap vala — írja a krónika — a milyen Erdélyben az ősz többnyire szokott lenni, ha a dér a zöld lombokat még nem bántotta; más nap reggel október 13-án legszebb időben katonáit Báthory rendbe állítja, inti, bátorítja, azután térdre borul, mit az egész tábor követ, buzgó imát bocsátván az örök Mindenhatóhoz. Ezután így szólott seregéhez:

„Nagyobb bátorsággal kell ma harcolnotok, mint bármikor, mert ha bármi kicsiny részben engednétek a pogány-törökök és diühösségének, mi nagy kín fog reátok várakozni — fontoljátok meg!! a halálánál nagyobb kínok, örökös szolgaság, rabság, gyalázat és nyomoruság hitel felett való csoportja fog körülvenni. Azzal a szándékkal harcoljatok tehát, hogy — vagy a vad ellenséget halálra öldökljék, vagy ha a fátum úgy hozná magával, dicsőségesen haljunk meg kedves hazánkért, nagy és igazságos királyunkért!”

Ekkor Báthory maga után rendeli vitézeit, ezen parancsszóval: „mikor legsűrűbben ömlik a tűz reátok, tollas sisakotok elől vigyázzatok!” s jelt ad az ütközetre.

Egyik szárnyát a keresztyén tábornak szászok és oláhok, s a másikat a magyarok és székelyek alkották. — Maga Báthory válogatott lovasságával derekát tartotta a tábornak, de a más szárnyak oltalmára is lovasságot rendelt. A törökök ellenben Benczencz és Piskincz falvak felől egész táborukat mint valami nagy felhőt kiterjesztették. A nagy prédát pedig hátul rejtették el.

A két tábor el volt rendezve a Kenyérvíz mentében. A török legelőbb is azon szárnyra rohant, hol a szászok és oláhok voltak, s ámbár a szász és oláh hadak valódi hősiességgel harcolának (Körösi történelme szerint „fortiter pugnaverant”); mégis a roppant török erő a Marosis nyomta őket, — úgy hogy a Maros vize Magyarorszáig pirosvolt a kiömlött sok vértől, sok szász és oláh befut ekkor a Marosba. *)

Látván Báthory, hogy a török tábor nagyonyon megrongálta azon szárnyat: újból megújítja az ütközetet a megmaradt magyarok- és székelyekkel, s midőn tízesen harcolna, lova elesik, de újra feláll s az első török szárnyat megveri.

Erre Ali bég az egész török táborát Báthory ellen rendeli, oly erővel, hogy Báthory vitéz bajnoktársaival már a legnagyobb veszedelemben forgott; maga Báthory lova alá esván, többé nem vezényelhetett. De jött a szabadító. Éppen legjobbkor dult után Kinizsi Pál észrevehetetlenül utakon a hegyek s ormok alatt közeledik a csata helyére, kevés pihenést tart egy Romossel nevezetű szászvárosszéki oláh falu határára, miért is azon község azon határról ezóta soha dézmát nem adott (szintugy Balunnér falu is, hol Báthory táborával megállott, mielőtt ütközetre került a dolog).

Kinizsi Romosselen minden gyalog katonának egy-egy nagy zöld ágat adott kezébe, s így indult el onnan, mi alig van egy jó órányi távolságra az ütközet helyétől, s híres nagy tábori dobjára is vastag posztót tétetett, hogy messze gondolatokká lenni. A sok zöld ág magasra tartva erdőnek tetszett a törökök előtt. S a mint így közelednek

Kinizsi a Kenyérmező felé, a török ör jelenti Ali bégnek, hogy jó az erdő, de kinevették. Egy óra múlva újból jelenti az ör, hogy közeledik az erdő: ekkor is kinevették és elkergették. A győzedelmet már kezében tartotta Ali bég, miután Báthory Istvánt eséletnek hitte. — De az erdő igazán jött Kinizsivel, a zöld szín szép reményével. — Egy dombról, mit ma is azóta táborhelynek neveznek (oláhul táboriská), látván az ütközet kétes kiemetelét, siettetett katonáit; oda érve a legnagyobb tüzzel a török tábor hátulról megtámadja, legelőbb is a sok keresztyén foglyot kiszabadítja, és iszonyu tüzzel ujul meg a harc. — Kinizsi is, kinek oldalán két kard volt, mint ordító oroszán nagy pusztításokat viszen véghez: majd vitéz társát, Báthoryt keresvén, nagy fennszóval kiáltja: „hol vagy Báthory? ha vagy valahol, ha élsz? felelj Báthory!” Észrevette Báthory az elsőrt holttestek közt barátja kedves hangját, és sebei dacára felvászorogván, alig mondhatta ki: „Itt vagyok, én Kinizsi Pálom, itt vagyok, még élek!” Rövid szívélves ölelés után, a két keresztyén tábor újra egyesült s tökéletesen megverik a nagy török sereget, s az oláhországi havasok felé széjelkergetik, úgy, hogy a roppant nagy táborból maga Ali bég is alig szabadulhatott meg. — Keresztyén ruhában egy juhász kunyhójába bujdosván, onnan azoknak utmutatása után Oláhországba takarodott; s midőn az erdélyi bércezekről, egészen leverve indult, egy néhány aranypénzt adván a juhászoknak, így szólott: *menjete el Báthoryhoz s mondjátok meg — Ali bég az éjjel vendégek volt.*

Midőn a török tábor semmivé-tétele bizonyos volt, Kinizsi jelt adott a visszatérésre mert már este is volt. — A hold rémletes szépséggel világítja a győzelem színhelyét, hol 30,000 török, s 8000 keresztyén holttest hevert. — Itt Kinizsi örvendő a nyert győzelmen, elhatározta, hogy a keresztyén tábor a holttestek között vacsoráljon. — Asztalok rakattak holttestekből, rajtok ülve, vendégeskedve sok pohárt, kancsóit ürítették a nagy Mátyás királyért s a két lelkes vitéz vezért. — Többen tánczolni kezdettek — s Kinizsinek oly furcsa kedve kerekedett, hogy egy izmos törököt fogai közé vevén, két hona alá is egyet-egyet, így tánczolt vitézei között.

A szerenéses győzelem után a két vezér Gyula-Fehérvárra ment, s onnan rendelkeztek a holttestek eltakarítása iránt. A törökök az ütközet helyén, nem messze a mostani országúttól egy mély gödörbe egy rakásra tették, s mégis egy nagy domb támadt a sírból. Sok év múlva a domb összerokkant és nagy üregt képezett. Ezen üregben, akár sok eső legyen, akár száraz év, még most is mindenkor eldől a gabona a termékenység miatt.

Kevés idővel Báthory István azon helyen, hol a keresztyén elesettek temetettek el, egy kápolnát építtetett, hol Mátyás király rendeletéből évenként háláadó mise tartatott. — Ezen kápolna ott állott 1780-ik évig, mikor is az akkori szászvárosi királybíró, Eperjesi Gergely, kevés tudományos ismerettel bírván, a már romban levő kápolnát lerontotta, s az anyagot az országutban levő hidak építésére fordította: de hogy azon kápolna ott valósággal fennállott, mutatja a következő hiteles okirat, melynek eredetijét is olvastam néhai édes atyám életében:

„Szolgálók Istentől kegyelmednek minden jókat kívánok!

Ugy értem, ezen boldog emlékezetű s az emberek között halhatatlan hírt Báthory István at Kenyérmezőjén a pogánysság ellen dicsőséges harczának, diadalmanak, örök monumentumára épí-

*) Így tehát méltatlan azon gúny, melylyel e vidéken a szászokat még ma is boszantani szok, mondván nekik: „Spreng en de Mires, lief en de bes.” (Ugorj a Marosba, szaladj az erdőbe).

N. L.

tett kápolna egész ruinába vagon, holott pedig vi privilegii azon kápolnát eleitől fogva kgtk kel lett restauráltatni — ugy én is mint eo felségének Erdélyi királyi Thesaurarius ex officio in-tem, kérem sőt autoritate mihi benignissime concessa parancsolom is kldk, hogy minden haladék nélkül a praemittált kápolnát restauráltatván, bazszenélyeztesse, úgy hogy a mikor rövid napon az eo felsége Hadai arra felé kimennek, ké-zen találja — különben ha kldm negligálja ma-goknak tulajdonítsák vakmerőségének büntetésit — Isten kglmeteket éltesse jó egészségben.

Kolozsvár 9-a Maji 1696.

Szolgáló jó akarója,
G. Apor István m. p.

Ezen rendelet akkori szászvárosi király-bíró Szöcs Jánosnak vala küldve.

1818-ik évben Branyitskai Nagy Sándor nagybátyám, akkori szászvárosi ref. pap, egy tudományos műveltségű férfi, ki a vajda-hunyadi várromok közelében 1856 év óta

másikban (1820) az emlék felállítására legfel-sőbb helyen tudomásul vétetik.

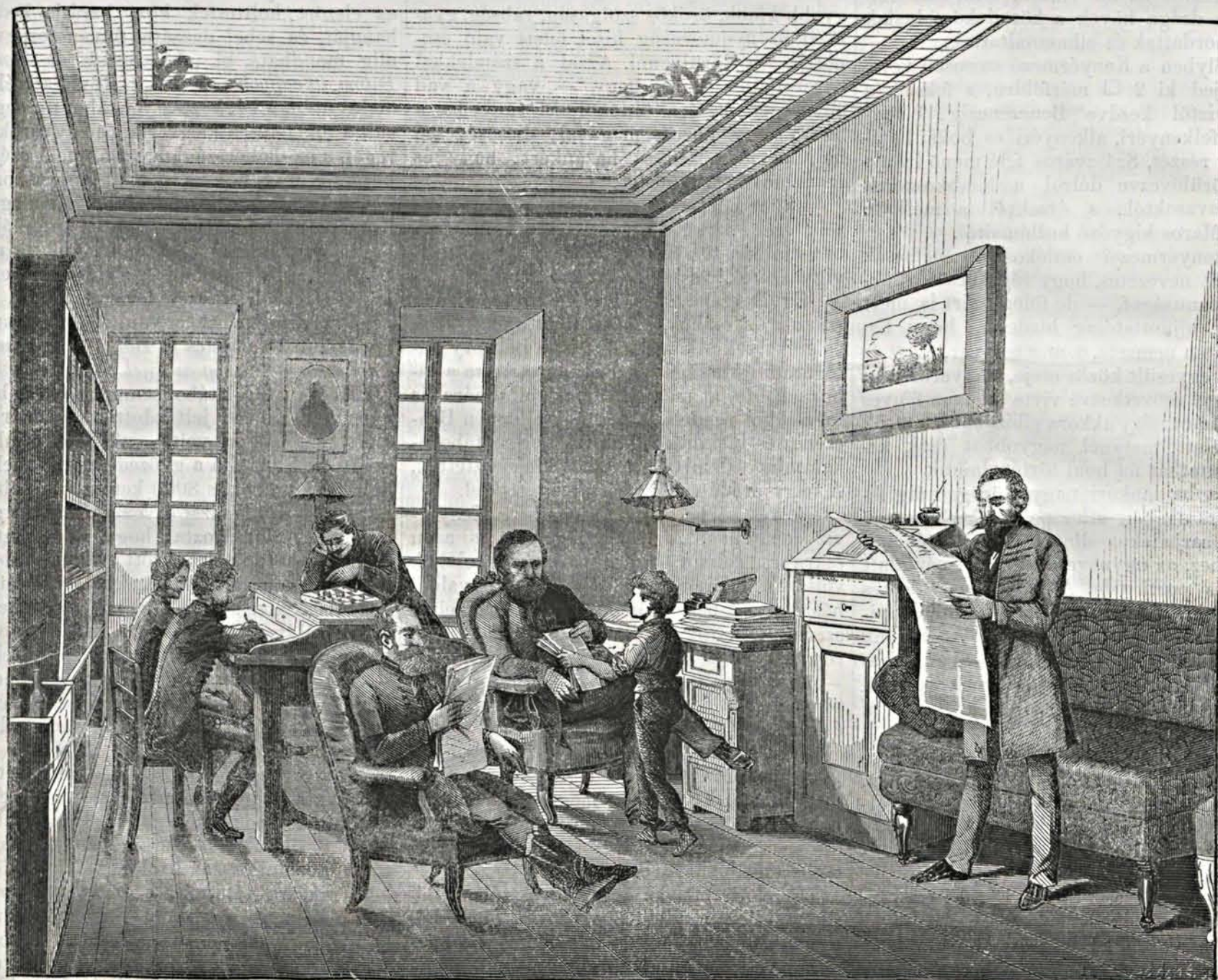
Ez a kenyérmezei híres ütközetnek, s az e nap emlékére emelt oszlop történetének rövid rajza. Alig egynéhány év hiján négy hosszú század viharzott el a Kenyérmező fe-lett, s amaz oszlop fennállott sokáig s most, midőn szinte két század óta, legalább külső ellenség nem háborgatta kedves hazánkat, — most dőlt romba.

Az oszlop eldőlt úgy, hogy semmi nyoma sem látszik már; csak egy sötét sír van a hely-én, 1841-ik évből, hol az akkori sibóti pos-tamester, Székely Antal és ennek fia Székely Imre aluszszák a halál hosszú álmát, ez mu-tatja még a helyet; az említett derék polgár-társak még életökben meghagyták, hogy a kenyérmezei emlékoszlop közelében temet-tesse el.

Nézetem szerint legcélszerűbb terv az volna, ha egy nagyszerű szobor állíttatnék, mely ábrázolja, miként nyújtja a magyar egyik kezét a testvér szásznak, másikát a testvér románának, s az egyesült csoportozat-nak a Dicsőség nyújtja koszoruját, — de mindenesetre a magyarhoni segítség leg-alább az ország czimere által legyen képviselve.

Az erdélyi magyar, szász és román hazafiak e kegyeletes tényről filléreiket bi-zonyosan nem fogják megtagadni.

Részemről meg vagyok győződve, hogy ha az Erdélyi Muzeumi-Igazgatóság ezen hazafiai ügyet szokott erélyességével felka-rolandja, szép ügyeketét a jó siker mul-hatatlanul megkoronázzandja. — Evégre én szegény sorsomhoz képest 10 frttal járulan-dok e szent czélhoz — s bátor vagyok ezen

A Vasárnapi Ujság szerkesztői irodája.

aluszszá a halál hosszú álmát, a maga költ-ségén egy emlékoszlopot emeltetett, egy pyramis alakut, azon helyen, hol a ká-polna állott, nem messze a sibóti posta-állo-mástól, egy kis magaslaton, Szászvárosra menve balra, mintegy ötszáz lépésre az or-száguttól. — A következő felírás vala egy lapos kifaragott kőbe vésvé (az ütközet évét tartalmazó chronostichon):

QVIIs LoCVs?

CLADIs Stephani Báthori et PaVLIKInIsI TVrCIIs Datae
Francisco 1-mo Augusto Lege Imperante: Georgio Bánfy
de Losoncz grate Gubernante 1819.

Említett Nagy Sándor amaz oszlopot felsőbb engedélylyel emeltette, mit két kor-mányzói rendelet is tanúsít. Az egyikben (1818 mart. 12) megadatik az engedély, a

Oly jól esett a honfi-kebelnek, ha Fejér-vár felől Szászvárosra utazott, hogy szeméit azon ponton, a multak dicső emléken megpi-hentette.

Most már nekünk lett szoros hazafiai kö-telességünk, azon emlékoszlopot megújítani, hogy hirdesse az utókornak kegyeletünket, tiszteletünket őseink dicsősége iránt. S ez oszlop könnyen létrejöhethet, ha p. o. az Er-délyi orsz. Muzeum-Egylet venné kezébe az ügyet s a testvérmizetekkel magát érint-kezésbe téve, arról gondoskodnék, mimódon lehetne az elpusztult oszlop helyére egy más, s a czélunk megfelelő emléksobrot állítani?

A kenyérmezei nagy ütközet a három testvérmizet közös ereje — vitésége — és Magyarország segítése által vívatott ki; hirdesse hát testvéri egyetértésünket az új szobor is.

ügyet másoknak is hazafiai kegyeletébe, be-cses figyelmébe ajánlani.)*

Branyitskai Nagy Leopold.

Hol és mikép terem a Vasárnapi Ujság.

Nyájas olvasóink nem fogják rossz néven venni, ha e lapok új folyamában legelőször is velünk találkozunk. Kilencz év lefolyása alatt eleget beszélünk másokról s ezt fogjuk tenni ezután is, s eleget hallgattunk magunk-ról; de ez a tizedik év, mint tudva van, a szerkesztőség jutaloméve, vagy mint mondva volt, jutalomjátéka. S bizonyára senki nem

*) Mielőtt e lelkes felhívás érdeme szerinti méltatá-sára hívnék fel a közönséget, azt ohajtanók mi is, hogy az erdélyi Muzeumegylet illető szakosztálya adjon e tárgyban véleményét és irányt.

Szerk.

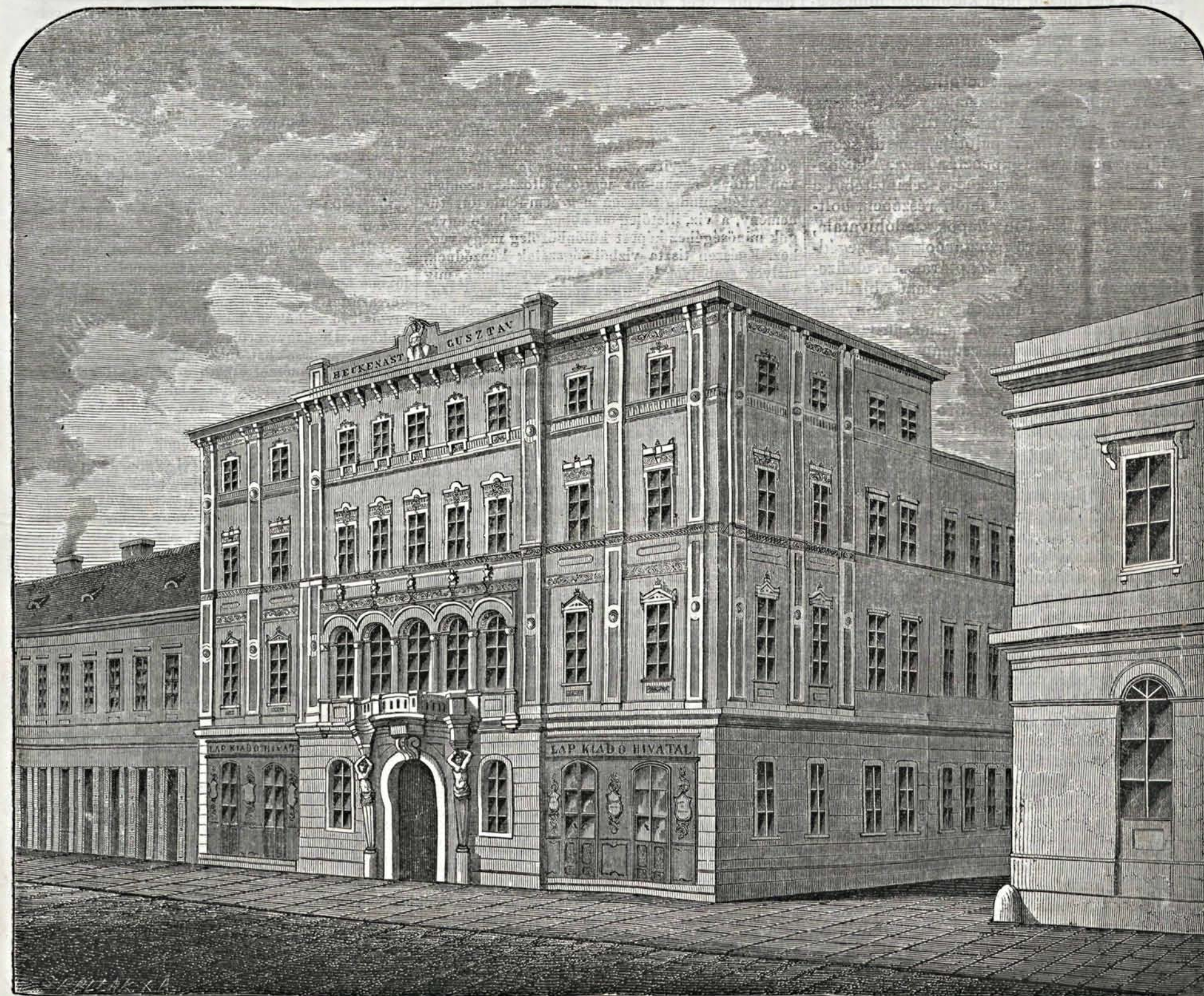
fog találni abban valami feltűnőt, ha e játék kezdete előtt, legelőször is a színlapot, az egyes szereplőket s a szintért mutatjuk be. Jóakarattal és önbizalommal fogunk ezuttal is a munkához; a darab kimenetele termé-szetesen még a sors kezében van, de biztat a remény, hogy a néző közönség a darab ele-jén megjelent szereplőket az előadás végén is szívesen látandja.

A Vasárnapi Ujság, már csak koránál fogva is, oly pontot foglal el a magyar sa-jtóirodalom termékei között, hogy arról be-szélni, legalább a képtelenségek közé többé nem tartozhatik. S ha tisztünkben járunk el, midőn egyes hazai gyárat, az anyagi ter-

valánk tanui, (s ez akárhányszor ismétlődik) midőn egy, a művelt körökhöz tartozó asz-szonyság egy pesti könyvtársboltban bizo-nyos könyvet kért, s azon választ nyervén, hogy ama könyv nem kapható, mert egészen elfogyott, — egész bátorsággal azon ohajtá-sát fejezte ki, hogy: „hát készíttessenek neki abból holnaputánig egy új példányt!“ Hogy az efféle nem lehet úgy megrendelni, mint a szabónál a viganót, s a vargánál a cipőt, azt nem sejtette ő nagysága. S hogy itt a könyvkészítés művészetéről igen homályo-sak voltak a fogalmak, az is világos.

Beszélgessünk tehát arról: hogy és mi-kép terem a Vasárnapi Ujság, mely a mi

birtoka volt. Heckenast Gusztáv, ki 1840-ben, mint már akkor jelentékenyebb könyv-áros Pesten, a legrégebbi pesti nyomda tulajdonosával, Landerer Lajossal, társkép szövetkezett s a hanyatlásnak indult üzletet ismét nagyobb jelentőségre emelé, Landerer halála után az egész nyomda tulajdonát szerzé meg, s a nevezett házat megvevén, a nyomda addigi helyéről, a hatvanutczai Horváthházból (hol hajdan ama híres Pesti Hirlapot s 1848 mart. 15-én a szabad sajtó első termékét nyomtatták) az egész intézet-tel együtt 1851-ben ide átköltözött. A for-radalom utáni első évek zsibbadását itt is az élet élénkebb mozgása váltván fel, e nyomda

A Vasárnapi Ujság szerkesztő kiadóhivatala és nyomdája.

mékeket feldolgozó ipartelepeket ismertet-jük: bizonyára nem követünk el hibát, ha a hazai szellemi termékek egyik legnevezeteseb intézetét, egy első rangu pesti nyomdát s annak belső alkatrészeit mutatjuk be. Elő-adásunk egyik célja, néhány rajzban bemu-tatni a nyomdai eljárás szövevényes mene-tét, s némi fogalmat nyújtani arról, mennyi kézen s munkán kell keresztül menni az em-beri gondolatnak, míg könyv vagy hirlap alakjában a közönség birtokába kerül. El-vagyunk arra készülvé, hogy sok ember előtt nem mondunk új dolgokat, de azt is tudjuk, hogy az irodalmi körökön kívül ál-lók legnagyobb részének csak homályos fo-falmaik vannak a tárgy részleteiről. Magunk

tisztelt olvasóinknak már oly régi megszo-kott házibutora. Ha ezt elmagyaráztuk, könnyű lesz majd hozzávetni a nyomdai terme-lés másnemű ágaihoz is.

Hogy célunkat érhesük, egyenesen e lapok kiadója Heckenast Gusztáv csinosan és célszerűen berendezett pesti nyomdájába vezetjük az olvasót. Ez azon nevezetes egye-tem-utczai 4-ik számú ház, hol annyiszor kerestek fel az idők folytán kedves leveleik-vel vagy személyesen, előfizetőink s munka-társaink. Itt központotul a Vasárnapi Ujság kiadó- s szerkesztő-hivatala és nyomdája. E ház még egy évvel ezelőtt igen egyszerű külsejű, egy emeletes épület s 12 évvel eze-lőtt még egy régi magyar család (Szirmay)

működésének mozgalmasabb napjai is most következtek be. Az új ház egyébiránt He-ckenast terjedelmes üzletének még nem nyithatott elég helyet s szorosan csak a nyomdai intézet felállítására volt szánva. Könyvkiadói üzletével, mely egyike a legki-terjedettebbeknek nemcsak a birodalomban de Európában, több évig egy közel bérház-ban (kalap és himző utca sarkán) szoron-gott; míg végre régi vágya teljesülhetett, s a nyomdai épület a mult évben díszes és kényelmes, 3 emeletes palotává emelkedett, melyben Heckenast összes irodalmi üzlete most egy helyen van összpontosítva.

E ház külsejének rajzát mutatja mellé-kelt képünk. S az épen úgy díszére válik

küalakjára nézve Pest város építészeti haladásának, valamint a benne látható élet és munkásság, a hazai irodalmi mozgalom és szükség terjedéséről tesz tanúságot. A külső építészeti dísz emelik az épületen az egyes szobornívek, minők a homlokzat tetején Pannonia szobra, a nyomdászati jelvényeivel s a második emelet parkányzatán 5 magyar irodalmi hős: Zrínyi a költő, Széchenyi, Kazinczy, Teleki és Vörösmarty köbe faragott mellszobrai. Szándékunk ez épület belső részleteit egyes rajzokban bemutatni, most csak annyit említünk, hogy e házban, melynek külső környékét rajzolóknak oly néptelennek s élettelennek tünteti fel, naponként mintegy 150 ember sürgő forog s keresi élelmét, egymástól igen különböző minőségben. E különbözőség első pillanatra is szembe-tűnik, ha az épület előttünk álló küalakja szerint annak belső felosztását s egyes osztályainak rendeltetését soroljuk elő.

Az épület szögletű az egyetem- és czukor-utca sarkán. Az utczán tuli szomszédja gr. Károlyi György palotája, másik szomszédja a pesti takarékpénztár háza. A közönséggel könnyebb közlekedés tekintetéből a földszinti osztály utca felőli részében, bolt-szerű bemenettel, van a lapok kiadóhivatala, hol egy könyvvezető pénztárnok, több segéd-dal s írakkal, a lapok, naptárak stb. előfizetési pénzeit, a lapban megjelenő hirdetések kezeli, az előfizetők jegyzőkönyveit vezeti, a panaszok s reklamációk ügyeit intézi. Általában e hivatal csupán a lapkiadás anyagi oldalával bajlódik; és sem a technikai (nyomdai), sem a szellemi (szerkesztői) kiállításával semmi összeköttetésben nincs; arra nem is gondol. A földszint czukor-utczai részén vonul végig a nyomdai gépterem, a sajtók egyhangú zugásával. (E terem rajzát s leírását a jövő számunk hozza). Az udvar felőli földszinti részben van a gőzfűtő készület, a kátlán, s innen emelkedik a ház három emeletét túlhaladó nagy kémény; ott van a köcszén raktár; s távolabb a papír-raktárak; a kuthoz közel a papírnedvesítő-konyhák; a nyomdai asztalos lakása és műhelye, házmester stb. Az első emelet főszárnyát Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala képezi, — könyvkereskedés ez is, mely azonban csak az itt nyomtatott vagy kiadott munkák eladását foglalkozik. Itt a sarkon van a kiadó-nak saját irodai két szobája is. Az első emelet czukor-utca felőli részét a betűszedők hosszú terme foglalja el, hol azonban csak könyvek és önálló munkák szednek. Az udvar felőli lakrészen vannak a papírszűrő gépek, egy könyvkötő-műhely; s itt van a nyomda művezetőjének (factor) hivatalos irodája is, s mellette egy pár javítónak (corrector). — A második emelet csaknem egészen hírlapi munkásságnak van szentelve. A homlokzat felőli részén vannak az egyes szerkesztői irodák, a czukor-utczai részén vonul végig a lapszedők hosszú terme (lásd a közelebbi számot), s az udvari osztályban vannak a lapok javítókai (correctorai) s a lapszedőküldési, csomagolási nagy terem. Mind ezek rajzát s magyarázatát közelebbi számunk hozandja, most csak annyiban említettük, a mennyiben ez az épület felosztásának megértéséhez szükséges. — A harmadik emelet végére csupa raktár, a hova a kész könyvek csomagai, az udvar felőli esigakészület segélyével, szállítatnak fel. — Az egész házban, bár mind palota formája van is, a művezetőn és házmesteren kívül, nem lakik senki, s a milyen zibongó élet van benne nappal, éppen olyan csendes lesz benne minden, ha az est meghozza a munkaszünetet. Csak azon nyomdai munkások maradnak hátra, kik napilapok elkészítésével foglalkoznak, melyeket éjjel szokás nyomtatni.

Megjegyezhetjük itt, hogy az épület minden egyes osztályát gáz világítja.

Mielőtt az épület egyes osztályainak működését szemügyre vennék, meg akarjuk itt még említeni, hogy a második emelet homlokzatának kellő közepén van a Vasárnapi Ujság szerkesztő-hivatala is. Hogy olvasóinknak némi fogalma lehessen ezen iroda belső mivoltáról, ime lerajzoltattuk azt, oly pillanatban, midőn a szerkesztőség belső tagjai teljes számmal vannak jelen, a mi ilyen helytől, nem mindennapi történik. Ott látjuk őket különféle képen elfoglalva, köztük a sakk-rovat értelmes kezelőjét is, s míg legközelebb elmondhatnók, az innen kiinduló működés további folyamatát — egyelőre itt hagyjuk őket, tisztelt olvasóink nagyra-becsült társaságában.

(Vége következik.)

A jég.

Tapasztalásból tudjuk, hogy mindenféle víz, akár tiszta, akár sóval vagy más feloldott anyagokkal van vegyítve, ha bizonyos fokú hidegnek van kitéve, lassankint jéggé változik; azonban ezen, még mindig teljesen meg nem fejthetett tünetem, a víz, illetőleg az abban található anyagok minőségéhez képest különbözőleg megy véghez. Egészen tiszta vízből jégzsálak képződnek, melyek szabályos kis szeletekké egyesülnek, míg végre a víz egész felülete kemény, átlátszó jég-kéreggel vonódik be, mely itt-ott buborékokat mutat. A midőn t. i. a víz jéggé válik, az abban volt levegő elkülönödik; az akként elválasztott s a jég által szűrített lég gyakran erővel törekszik kiszabadulni, nagy durranással szétrepesztvén a jégborítékot, mely alá szorulva van.

Az idegen állományokkal vegyült víz, a tiszta víznél sokkal később fagy meg, s törekeny, át nem látszó jéggé válik; mely azonban, ha a hideg igen kemény és tartós, lassankint ép oly kemény és átlátszó lesz, mint a legtisztább víz. Minthogy a jégképződésnél nemcsak a lég, hanem általában mindenféle idegen anyag elkülönödik, azért a teljesen megszűrt víz, habár a legpízkosabb vízből képződött is, felolvadva tiszta vízzé válik.

Az álló vizekben, minők a tavak, a jégképződés kívülről befelé történik. Minden jég, mielőtt a víz felületét befödte, a hideg növekedtével mindig keményebbé, alulról vastagabbá lesz; azért az alsó, legutoljára képződött jég mindig lemezesebb, kevésbé kemény és kevésbé átlátszó. Tiszta és különösen, csendes víznél mindig ez az eset áll; itt a felület legtisztább levén, s a jégképződéssel járó légelválás is leggyorsabban mehetvén véghez, a jégképződés is leghamarabb történhetik.

Ellenben a hajók és halászkok azt állítják, hogy a folyóvizekben, különösen pedig a tengerben, a jég alulról fölfelé képződik. S valóban számos tapasztalás bizonyítja, hogy sokkal előbb, mintsem a folyóvizek felülete jéggel bevonódik, az alabcsított tárgyak, mint halak, fejsejk horgonyok stb. jéggel bevonva húzzak föl ismét. Ez onnan van, mert minden folyóvíz felszíne, nem, mint az álló vizeknél, tisztább, hanem ellenkezőleg, a rajta uszó mindenféle idegen anyagok miatt jelentékenyen tisztátalanabb, s mozgása is nagyobb, mint a fenék közelében.

Ha a hideg a fagyponthoz jóval meghaladta, s a tiszta álló víz, p. o. tó, már jégkéreggel van bevonva, a folyóvizekben egyes piszkos jégdarabok usznak, melyek nem a víz felületén képződtek, hanem fenekéről emelkedtek föl. Mielőtt nagyobb hideg mellett a fenék közelében levő víz a fagyponthoz meghiűt, azonnal kezdenek képződni ama jégtablák, melyek a felszínre emelkednek. Az ekként létrejött jégdarabok lassankint szaporodnak, nagyobbodnak, vastagabbak, s szilárdabbak lesznek, összetörölnek, s az egész folyó felszínén, a menyinylen sebes folyásu, egyenetlen, halmos, ellenkező esetben pedig egyenes, sima jégkéreg képeznek.

Minél messzebb megy az ember észak felé, annál gyorsabban látja egymásután következni ezen átalakulásokat, s Szibéria folyói ily módon gyakran egy éj alatt borítottak el nagy jégdarabok által, melyek azonnal összetörölnek, a hideg növekedésével, alulról fölfelé mindinkább megszilárdulnak.

A tengervíz megfagyása is a mondottak sze-

rint történik. A tengerben uszó magas jéghegyek mindig apró szilárd jégdarabok által vannak körülvéve, melyek felolvastva jó, itató vizet adnak.

A hideg növekedtével arányban növekszik a jég ereje és szilárdsága is. Az 1740. év telén Sz.-Péterváron a Néva jégéből nemcsak tökéletes házat építhettek, hanem mozsarakat és ágyukat is készítettek belőle talppal és kerekkel együtt, még pedig műszabályosan, esztorgán.

A jég tartóssága mellett azonban legfőbb bizonyítékul szolgálnak az ugynevezett jéghegyek, azon óriási jégtömegek, melyek a két sark-tengerben uszálnak. Ugynevezett jég-szigetek, melyek csak kevésbé emelkednek a tenger színe fölé, de gyakran 200—300 földrajzi mérföldet is elfoglalnak, az Atlanti tengerben csak csekély terjedelemben fordulnak elő.

A jéghegyek gyakran 300 lábnyira is emelkednek a tengerszínre fölött, s több mérföldnyi tért foglalnak el. Már néhány mérföldnyi távolban látható ama fehér fény a láthatáron, mely a jéghegyek vízfénnyét képezi, s jégfénynek nevezetik. Nemskára jégmadarak veszik körül a hajót minden oldalról, biztos jeleül annak, hogy jégtömegek felé közeledik. Csak a távol háttérben tűnnek föl a vándor jégmezők, uszó szigetek vagy ég felé tornyosuló jéghegyek.

A szemléltet bálmatra ragadják ezen, csaknem beláthatlan s legkülönbözőbb alakú írtározás tömegek. A jéghegyek valószínűleg jégmezők és szigetekből képződnek, melyek a viharok által szétzúzva s egymásra torlóva összefagynak.

E hatalmas tömegek összeütközése borzasztó robajt idéz elő. A jég-szilárd összeomlása a közelebb levő hajót menthetlenül elsüllyeszti; a tenger azáltal oly erősen megrándul, hogy még a jó távol levő hajók is elmerülnek a felzúdult hullámokban. De a nagyszerű s bámulatreméltó jég-tömegek nemcsak hatásuk miatt, hanem önmagukban is. A természet alkotó ereje itt a legelragadóbb s legsajátosabb alakokban tűnik fel. Függő kertek, minden támaszt nélkülöző roppant boltzotok, függő hidak, fantasztikus szobrok és oszlopok, hajmeresztő mélységek, barlangok és tekervényes üregek váltják föl egymást al egártakbált változatosságban. E sajátos alakú jég-tömegek a távolból tündérszép látványt nyújtanak, ezüsthényeket világos zöld vagy kéksín emeli, mely a legszebb snaragd vagy zafírhoz hasonlít, s valószínűleg a tenger vízfénnyé által idéztetik elő.

De az életművészet sem hiányzik e különös országokból; fókák, rozmarok, jegesmedvék, bálnák jégmadarak stb. melyek egyik világűrűből a másikba vándorolnak, mindenütt nagy mennyiségben találhatók. Ezen állatok képezik ama vidékek sajátképeni gazdagságát, miért is a legelénkebb s legkiterjedtebb kereskedelmi forgalmat idézik elő. Oroszok, svédek, dánok hollandiak, angolok, francziák és északamerikaiak tartják kezökben a kereskedelem ezen fontos ágát, s ezenkívül majd minden nemzet törekszik abban minél tetemesbb résztvenni.

A foka zsirja, mely részint mint szalonna, részint mint olaj használtatik el, megavasodva sem vesz kárba, hanem bőrök kikészítésére fordítatik. Bőrt ládák és bőrdükk bevonására használják; kieszerelve teljesen vízhatlan lábbeli válik belőle.

Némely kereskedő-hajók csupán azért tesznek sok mérföldnyi utat, hogy ott fókaszírral rakodhasanak meg. Az északamerikai vadak, különösen grönlandiak és eszkimókra nézve a foka, nélkülözhetlen életfenntartási eszköz. Bőrével ruházkodnak, húsát szalonáját eledelül, a szalonából kiolvasztott olajt edig italul használják. A foka vérént mindenféle betegségben gyógyyszerül alkalmazták; a kormos lámpa, mely nekik fűtésül, világításul, és tüzhelyül szolgál, ezen állat olajából táplálkozik; esőnakaikat és sátraikat annak bőrével vonják be; idegei és beleiből csernát, kötelet, és vitorlát készítenek, esontjait háziészkezőköl használják.

A rozmarán általában igen kevés haszna van. Husa élvezhetlen, szalonáját, zsirját, alig lehet számításba venni; de fogai, különösen agyarái, melyek keménység és fehérségre a legszebb elefántesontot is fölülmúlják, igen becsesek teszik ez állatot. A rozmarok csoportoson havérszének a jégén, s megtámadtatva igen vitézül védelmezik magukat; fogukat a sajkkába ütik s azt felordítják törekszenek, miközben az ökörhöz hasonló bögezt hallatnak. A hajók gyakran menekülni kénytelenek ez állatok elől, melyek, mielőtt észreveszik, hogy győztesek maradtak, megtámadóikat folytonos bögezt messzire üldözik.

A jégmedve, mely sokkal nagyobb az erdei

medvéénél, egyike a legveszedelmesebb ragadozó állatoknak. Husa, zsirja, de leginkább bundája végett vadászszák.

A jég által tanyáznak: a héring, tókehal és bálna, mely utóbbi csak uszonyai által hasonlít a halakhoz, különben az emlős állatok közé tartozik. Grönland és Izland lakói a bálna húsát megesszik, s általában teste minden részének igen jó hasznát tudják venni; az európai kereskedésbe csupán szalonájára és csontjai jönnek. Ez utóbbiakból készül az ugynevezett halesont, az előbbiből pedig a hal-zsir.

Azonban a 80-ik szélességi fokon túl megszűnik minden élet, és pedig ugy az életművés, mint ama csodálatreméltó életművetlen, mely a jégnek fönnbent leirt képződésében nyilvánul. Ott már változatlan nyugalom, siri csend uralkodik.

Képzeltetni, mily roppant veszélyekkel jár a hajózás a sark-tengereken. Az uszó jéghegyek, melyeket a szél gyakran összeütközésbe hoz, még kevésbé veszélyesek, mert magasságuknál fogva legtöbbször már meszsziről föltűnnek; de annál bizonyosabban veszélyt hoznak az alig kiálló jégmezők és jég-szigetek, mielőtt megindulnak. Ezek óriási talpakként usznak, s ha a szélvész vagy hullámok egymással elhajtják, a hajók előtt minden utat elvágván, azokat bezárják, s vagy fölemelik, vagy pillanat alatt ezer darabra zúzzák. Ily hajók megmentése csak a legtrikább esetekben sikerül, s ekkor is csaknem kizárólag a véletlen által, t. i. ha a jég hirtelen kettéreped s így a hajó szabad utat nyerhet.

T Á R H Á Z.

Az a termő rügyből körte lesz, mennyi mindenkinek van beleszólása a szegény kertész dolgába?

Van nekem egy igen szép növényi körtetfám. Entzöl vettem. Ha azt mondanám, hogy feljegyztem a nevét, mikor elültettem, hát senki sem hinné el, azért nem is mondom. Megvalam, hogy nem tudom, minek híják? Minthogy legszebb növényi a többi közt, különös kegyeletben részesül nálam, a mi abban áll, hogy minden évben szorgalmasan megmetszettem. A franczia is „favorit-nak” nevezi azt, a mit gondosan metél (csak hogy „bajuszt” ért alatta.)

Ennek a fának egész biográfiajával szolgálatnak, ha valakinek ily kellene, mint nekem: mikor még csak négy ága volt, mikor lombosodni kezdett, mikor egy ágát letörték a szél, mikor azt helyenőtte, mikor egy gyűrűshernyő jégajándokát megleltet rajta, mikor az ilonca szivart tekergetett a fiatal hajtásából stb. hanem ez nem mulattatna senkit.

Csak ott kezdem, mikor legelőször észrevettem rajta őszi megmetszésre, hogy termőrügyek mutatkoznak a bogokon. Oh az micsoda kertész-utai öröm; az első termőrügyet észrevenni az általunk íltetett fán. Megszámláltam, hány van rajta? Épen száz volt. Ugya megszámláltam: akkor a kabátom szárnyával letörtem róla egyet. Oh hogy megsajnáltam azt az egyet: azon gondolkodtam, nem lehet-e visszaragasztani? Milyen kár? Ebben a rügyben már benne van az egész körte, nem is egy, de legalább hat. Kétségtelenül szagos és csukor ízű; husa, mint a vaj. És letörtött. Azt az egy rügyet lenyomtatam valami könyvbe, a fán csak 99 maradt.

Tavaszzal újra megnéztem a kis fát, megvolt mind a 99 virágrügy, szépen duzzadt, fejlődött, kifakadt; egy reggel a déli felén levő minden virág kitárta keblét; másnap Nagy Péntek volt: éjjel jött egy 2 fok minussal fűtülő szellő, attól reggelre minden olyan virág a fámon, mely már ki volt nyílvá, szépen elfagyott: csak az maradt meg, mely elég türelmes volt bimbóban maradni. Tehát maradt már most csak ötven virág a fámon.

No hanem ezt aztán meg is öríztem. Reggel, délben, este őrzáratot tarték gyilkosai ellen és azok voltak sokan.

Először is jött a szürke skarabéus. Ennek a barátomnak az a szives készsége van, hogy bebúvik a virág kelyhébe s onnan a jövőnd gyümölcs embrióját tisztára kieszegeti. No ezt nem csodálom, valami edeset talál benne, s az jól eshet nekik. Daczára a süri razzáknak még is elpusztította virágjainnak husz perzentjét.

Nem hagyhatjuk említetlenül a jeges tengernek egy igen nevezetes sajátágát, mely a természet csodálatos gondoskodását a legszebb világításban tünteti föl. Az uszádkéftől értjük, melyet a hullámok a partra nagy mennyiségben hánynak ki, s mely nélkül sem Írland, sem Grönland, sem Kamsatka lakható nem volna, mert ama vidéken nemcsak fa, de még bokrok sem nőnek. Az uszádkéfta többször gyökereitől kitépett, ágak és kéreg nélküli fákból, és pedig leginkább ezédrus és különböző fenyőfákba áll.

Az uszádkéfta a grönlandiak nem tüzelésre, hanem házépítésre, sajkk, sátorfák, szigonyok, nyílak és más hasonló eszközök készítésére használják. Tüzelésre, mint már említim, használnak, mely kigylából serpento, fokaszirt készített hosszukás lámpába öntetik. Lámpabélül halzsírban jól megáztatott száraz mohot használnak. Egy léchez szegezett kazán, mely a lámpa fölött függ, ezáltal melegítetik, úgy hogy a fűzés és fűtés ezen egyszerű módon történik.

Szerencsétlen hajósok, kik a jég közé szorultak, Spitzbergában és Novaja-Semljában voltak kénytelenek a telet tölteni, csak uszádkéfta által tarthaták fenn életüket. Egy orosz hajó 1743-ban Spitzberga közelében törtést szenvedvén, a hajó személyzetéből csupán négy ember menekülte. Ezek nagy fáradsággal elvergődtek Spitzbergába, honnan csak 6 év múlva szabadulhattak meg, mert előbb nem járt hajó azon a vidéken. Számkivetésük ezen ideje alatt mindig bővében voltak az uszádkéftának.

A sarkvidéki roppant mennyiségű jégképződéssel a legelész ellentétben áll annak hiánya a meleg éajlatu országokban, hol a növényélet örökké zöldel, s ha a fák leveleiket időnkint elhullatják is, ez nem a közeledő tél miatt történik, hanem hogy az elhullott lombok helyett azonnal újak sarjadozzanak. De azért korántsem kell gondolni, hogy ezen országokban a jég egyáltalában ismeretlen volna; mert igaz, hogy természetes jégképződésről azó sincs, de a természet hiányát, mesterségesen tudják az emberek pótolni. Jelenleg a mesterséges jégképzés legnagyobb mérvben Bengáliában üzetik, hol e célból nagyszerű gépek léteznek. Itt nagy, vízzel telt tállakkal raknak be egy darab földterületet, melyet földdel körülhánynak, s szálmával és száraz czukornádval befödnek. A tállak, melyekbe, daczára nagy körületeknek, csekély mélységök miatt aránylag csak kevés víz fér, belől zsirral vannak megkenve. A jég a fölületen képződik, az éjjeli kipárolgás következtében, midőn derült ég mellett csekély szél lengedez; a hőmérő, mely ez idő alatt a tállak közé a szálmára szokott tétetni, daczára a jégképződésnek, nem száll le a fagyponthoz. Ha az ég felhős, az éjjeli kipárolgás ereje meggyengül, s jég csak nagyon tökéletlenül képződik.

De elég lesz ennyi a jégről, mely iránt a jelen sorok írja ugysem érez valami különös előzeteteket, kivéve — a fagylaltban.

hányan megköszöntenek, s azt mindenkinek fennen magasztalni kell. Ez ugy lesz.

Az ám. Az utolsó körtetmet kaliczástól ellopta az éjjel valami becsületes ember.

Erre a főrege nem is gondoltam.

Kakas Márton.

Egyház és iskola.

*(A pesti egyetemen) föllállítandó román nyelv és irodalmi tanszékére Román-Sándort nevezték ki.

*(Magyar- és erdélyországi kegyes tanítórend évkönyve 1863-ra) ezimel egy kis füzet jelent meg, melyből a következő adatokat megemlíteni érdekesnek tartjuk: A kegyes tanító-rend kebelében áldozár van 198; növendékpár 78; újoncz-növendék 17, rendtárs 1, összesen 294. A kegyesrendiek felügyelete alatt közkutatásban részesültek 27 fel- s al-gymnasumban és elemi fő- és altanodában együtt 6221 tanuló, a mult 186/-ik tanévben 5973; növekvés 248. — Rendház van 27, ezekben a rend kebelén kívülkel az egyének száma 294. Tartományi kormányzó Purgstaller Kal. József, a m. tud. akadémia rendes tagja.

Közüntézetek, egyletek.

*(A Kisfaludy-társaság) mult havi rendes ülést dec. 27-én szombatban tartotta meg, melyben leginkább a febr. 6-ikán tartandó évi közgyűlés előmunkálataival foglalkoztak. Ez ülésben Szitányi Ulmann Bernát, mint a társaság legújabb alapító, bejelentetett.

*(A pesti izraelita kultus-község közgyűlése) mult hó 28-ikáról január 6-ikára halasztották el.

*(A magyar erdélyegylet választmánya) Pozsonyban, ifj. hg. Eszterházy Pál elnökölte alatt mult hó 23-án gyűlést tartott. Egyebek közt elhatározták, hogy az egylet naplóját ezen-tul magyar nyelven fogják nyomtatni; továbbá egy pozsonyi főkegyelet szervezésére bizottmányt neveztek ki. Alelnökké gr. Pálffy István lón megválasztva.

*(A muzeum ügyei) rendezésével megbízott országos küldöttség, első ülést e hó 15-kén fogja tartani, gr. Andrássy György elnökölte alatt.

Balesetek, elemi csapások.

*(Különös gyilkosság.) Baján, a mult hó 18-kán korán reggel két semmiházi, egy 18 éves leányt az istállóban megfojtott. A viaskodás által okozott zöreire az öreg háziasszony figyelmessé levén, azt gyanítá, hogy a leány a tehennel küzd, s kiment segítségére. De őt is megragadták, sze-

HETI NAPTÁR.											
Hő- és hetinap	Katholikus és Protestáns naptar	Görög-orosz naptar	Izraeliták naptára	Nap -			Hold -				
				kél	delel	nyug.	kél	delel	nyug.		
Január			Decemb. (ó)	Tebet							
4 Vasár.	D Titus püspök	D Izab	23 F. 4 Advent	13	7 50	5 7	4 21	4	1 11	55	7 4
5 Hétfő	Telefor pápa	Simon	24 Engen	14	7 50	5 34	4 22	5	2 *	*	7 41
6 Kedd	Vizkeresz	Vizkeresz	25 N.-Karás.	15	7 50	6 1	4 23	6	4	0 42	8 12
7 Szerda	Bálint, Nikétás	Dicsőe	26 B. A. elj.	16	7 49	6 27	4 24	7	7	1 08	8 39
8 Csütört.	Szűrény apát	Fodorka	27 István v.ért.	17	7 49	6 53	4 25	8	13	2 12	9
9 Péntek	Julán vértanu	Erős (Erke)	28 István v.ért.	18	7 49	7 18	4 26	9	19	2 56	9 26
10 Szomb.	Agathon pápa	Erő	29 14000 v.ért.	19	16. Sabb.	7 49	7 43	4 28	10 26	3 39	9 48

ganini tettett bosszúsággal, s tovább játszik a még megmaradtakon.

Alig folytatják azonban, midőn ismét egy másik reccsög hallatszik, s a második hur is leszakadt.

„Néztek csak e ezudor nedves idő hatását! — mondta, növekedő haragot színélve, de azért még sem jöve ki rendes sodrából, tovább játszott. Most leszakadt a harmadik hur is.

„De ez már mégis kiállhatatlan! — mormogá — mit csinálunk? — És ekkor már csaknem reszketett félelmében a dolog kimenetele miatt, az éji zenét adó, s zenészeit figyelemmel kísérő ur.

Azonban Paganini azon egy megmaradt húr, csak oly gyönyörűen s épen oly elragadólag, mint művészeleg húzza végig a dalt, s ismét újat kezdett, mintha a negy húrja meg lett volna.

Könnyei eldondolhatók, hogy nem az idő nedvessége okozza a hurok egymásutáni pattanását, hanem hogy a nagy művész pajzosságából késével metsző el azokat egyenként.

Ily módon rögtönzött Paganini a legszebb dalokat, s később ezáltal vált oly utánozhatatlanná, s lett az olaszok kedvence.

Egykor Genuában egy bucsuhangversenyt adott, s ott oly jellemzően mondá hegedűjével a „jó éjt“ hogy az egész közönség ezt megértvén, hangos „jó éjt“ kiáltásra fakadt.

A nagy művészeknél szokásos hiúság, büszkeség és elbizakodottság benne is megvolt, és talán ennek lehet tulajdonítani, hogy azon rögeszméje támadt, miként erősen hitte, hogy ha Párisba találna menni, ott valamely hírnévre föltökény virtuoz kollegája irigységből meggyilkolná; s azért nem is ment volna soha oda, ha biztosan nem teszik őt barátjai a fölöl, hogy ott máris nagy vagyonszához, még tömérdeket szerezhet.

Midőn Párisban lépett fel, már beteges volt, s ezen betegsége el sem hagyá őt a sirig.

Angliában is ugyanazon rögeszme s ugyanazon félelem bánta, a mely miatt nem akart volt Párisba is menni. Hogy bátorságáról némi fogalmat adjunk, elég lesz a következőket elmondanunk:

Egykor nagyszámu közönség előtt tartott hangversenyt, s mint mindenütt, ugy itt is általános tetszést aratott. Azonban a hangverseny közepén feláll egy furfangos londoni polgár, félbeszakítja a művészt, s a közönséghez fordulva így szól: „Tóhat nem pirultok egy-egy guineát adni, hogy e nyomorult művészt hallhassátok, ki nem egyeb, hitvány csalónál, s egész érdeme abból áll, hogy ama macska-húros hitvány szerszámból, fűlsértő hangokat csal ki. Nem tudjátok pénzeket jobbra fordítani? Nem jobb volna e pénzt a szegények közt kiosztani? Néztek csak e nagy csalót, miként neveti bolondságokat, s mint rakja zsebre aranyaitokat!“ — Még tán el sem végző a különös angol szavait, midőn Paganini, borzalom és remegéstől áthatva, már Manchester felé utazott, vagy is inkább futott, nehogy az orgyilkosok utolérjék. — Más városból ismét összeesküvéstől tartva, szintén ilyen módon szökött meg.

Sok baja, szerelmi viszonya s kalandja volt a nékkel is, kiknek bármilyiketől, a legkedvesebb s legszebbtől is egyenlő hidegséggel tudott megválni. — Angliából egy fiatal miss lett belé halálosan szerelmes, s el is kísért őt, oly szándékkal hogy el sem hagyandja őt soha! — Olaszban egyik kisebb városban, egy királyi családbeli hercegnő kegyenceje lőn. Sokat beszélték az újságok bizonyos miss Carolina W. . . . fiatal amerikai delnőről, ki oda hagyá atyját, hogy Paganinit követhesse. Paganini el akará nőül venni, de amaz Amerikában, ez pedig Európában volt. A nagy távolság, de talán még egyéb is megakadályozza e házasság létrejöttét, s a művész nőtlen maradt.

Szeszélyességének is számtalanszor adá fényes tanúbizonyságát.

Egykor Parmában léte alkalmával Napoleon ur regye. Mária Lujza, épen valami ünnepélyt rendezett, mely hangversenyt nyeltt vala összekötendő. — Megtudva ezt Paganini, az udvarmesterhez írott levelekben tudatja, hogy a jövő este adandó kamarai hangversenyen ő is szívesen közreműködend. — Azonban alig küldé el levelet, midőn észbe jut, hogy elutazik Parmából s így nem játszhatik. Az udvarmester elő, s figyelmezteti, hogy ha már egyszer lekötözte magát, kénytelen fellépni: ha magán embernek is ígérté volna, szavát köteles lenne megtartani, mennyivel inkább, ha az udvar várja!“ — De a mester csak megmarad állításánál, hogy ő bizony elutazik,

mert sürgős dolgai hívják Milanóba vagy Turinba. Ekkor az udvarmester, — látva, hogy szép szó nem használ, — a fenyegetéshez folyamodott; s ez Paganinál nagyon fogott. Az így meg volt nyerve, a művész tehát játszni fog.

A hangverseny megkezdődik. A vendégek az udvari etiquette szigorú szabályai szerint öltözködve, a legnagyobb fényben jelentek meg. Negyedórai várakozás után művésziünk is megjelent. De mily megjelenés volt ez! Derékát, XIV. Lajos korabeli francia szabású égszín selyem-kabát fűd, elől nagy fényes acél-gombokkal, mely alól valami butor-maradványból készült, hosszú bő, selyem-mellény virított kifelé; rövid s iszonyu szűk fehér nadrágot roppant bő selyemharisnya fűd; mely sovány lábszárait ezer meg ezer ránczot képezett, óriási csatokkal ellátott nehéz cipők, és háromszögű kalap egészítik ki öltözkézt. Alighanem valamely szibárusnál kölcsönözte ki valamennyit.

Képpellett, hogy ezen egyén láttára az egész díszes udvari közönség hangos kacajra fakadt. De még általánosabb lőn a derűtlenség, midőn észrevevük, mily különös díszben pompázik melle. Véghetlen mennyiségű mindenféle éremjelek, kereszték, ékszerék, melyeket uralkodóktól, hercegektől, gróftoktól ajándékba kapott, mindenféle kereszték, jelvények különböző formában és nagyságban, csillagok, gyűrűk, halak, apró hegedűk, lyrák, hárfa, hegedűvonók, stb. szóval egész szibárusbolt, minden arany és ezüstből. De legeredetibb volt, hogy e szalagokon rendjelekként csüngő encsembebes portéka, minden legkisebb mozgásra elkezdett csörömpölni, mi a közönséget még inkább ingerlé nevetésre. Végre csillapult a jó kedv, s a nagy művész elkezdé a bevezetést, s mint rendszeren, most is páratlanul játszott, s elragadta az uri közönséget.

Midőn már fénypontját elérte, nem tett egy mint számtalanok, kik művészi hegedűjüket utóbb csupán pénzszerző eszközzé alacsonyítják le, nem, hanem miután már nem volt mit tanulnia, idejét még mindig valami különös szokatlan hatást előidéző hangok fűrkészésével töltötte. Ezentul még a közönség előtt játszott darabjait sem gyakorlta, s nem tanulá.

Hauser M. jeles német festész három hónapig lakott szomszédságában, s azt állítja hogy csak éjtől után hallá őt olykor játszani, de akkor sem rendes darabokat, hanem inkább egyes vadabbnál vadabb hangokat nyeggetni.

Törött, s ezermála összekötött vonóval játszott mindig, nem kellett neki más.

1836-ban Turinban lakott, hol meglátogató a Nizzai családok egyik legelőkelőbb tagja, Cessole gróf, ki egyuttal igen jeles hegedű-művész volt. Betegen, s igen leverten találta. Ez Nizzába hívá őt, hol nemcsak egészséget állíthatja helyre, hanem még bő jövedelme is lehet, mert ott télen át igen sok idegen tartózkodik; sőt még szállását is felajánlá neki, mit azonban P. el nem fogadott.

Bármiként kéré is őt Cessole gróf, nem bírta rávenni, hogy csak egy hurt pendítsen is meg; de valami 14 nap múlva, elővette Paganini hegedűszekrényét, leültette barátját s játszott, de oly remekül, hogy azt mondja gróf Cessole: „Mit akkor hallottam, az minden képzeletet felülhalad. Lehetetlennek látszik előttem, hogy emberi kéz oly hangokat birjon kialsni hegedűjéből. Rögtönzött, s a mennyei énekek isteni öszhangzással sikamlottak elő vonója alól. Sokáig játszott, mert ha egyszer el volt ragadtatva, nem igen hagyá magát háborgatni.“

Utóbbi időben igen fővény volt. Párisban és Marseilleben nem akart a szegények javára fellépni.

1839-ben Nizzában már igen beteges volt, — de minél inkább látá végét közeledni, annál szűkebben élt, annál fővényebb lett, pedig milliomos volt. Nem tartott orvost, a gyógyszerészszel pedig alkudott, s ha látá, hogy egy vagy más orvosság igen drága, csak felét, vagy harmadrészét véve meg.

Gonosz cselédjéitől inkább mindent eltűrt, hogysem elküldötte volna, mert ekkor uti költségét meg kellett volna térítnie, Nizzától Franciaországig.

Paganiniról el lehet mondani, hogy fegyverrel kezében hált meg, az az: hegedűjével. Nyolcz nappal halála előtt, még Cessole tanítá, s kéré, hogy szerezze meg Viotti kettőseit, melyeket véle játszani akart. Azonban mire ezek megérkeztek volna, már a halál kiragadta az élok sorából.

Z. G.

Irodalom és művészet.

(Pfeifer Ferd. bizományában megjelent): Utazási emlékek. Irta Ormos Zsigmond. 4 és 5-ik kötet. E tanulságos műnek már korábban jelent meg első három kötete, s mint azelőtt, ugy ezek is, leginkább festőművészeti tanulmányokat tartalmaznak, s a külföldi jeles képtárak műkin-

cseit ismertette, irodalmunkban nagy hűzapot pótolnak. A most megjelent 4-ik kötet Berlin, az 5-ik Berlin, Hamburg, Hannovera és Düsseldorf mügyűjteményeiről szól. Ára 1 ft. 50 kr.

Debreczeni könyvtár és kiadó Telegdi Lajos legújabb kiadásából is vettünk egy esomót, miknek czimeit ide jegyezzük:

„A magyar alkotmány története. Iskolaí kézi-könyvül írta Ladányi Gedeon tanár. A historiai forrásokból merített, világos előadásu művet, tárgyának reánk nézve közérdeklősége ajánlja. — Ára 1 ft.

„Bonaparte Napoleon Lajos (helyesebben Lajos Napoleon) titkos emlékiratai. Az eredeti kiadás után. E műből megjelent a 16 és 17-ik füzet, melylyel a munka be van fejezve. Egyegy füzet ára 60—80 kr. A bevégzett mű összesen 5 kötetre terjed.

„Mennyei szövegek.“ Vallásos olvasó- és imakönyv. Irta Bakcsy Dániel. A szerző a vallás- és egyháziródomai téren elismert névvel bír. E csinos kiállítású könyv családi körökben igen kedves és építő olvasmányul szolgálhat bármily hitfelekezetiek számára, s Zschokke elismert klassicus „Ajatosság órái“ modorában van írva. Ára fűzve 1 ft. 60 krajczár. (Kötve és diszkiadásban drágább.)

„Keresztény hitván a helyv. hitv. népiskolák 3-ik osztálya számára.“ Irta Menyhárt János hit-tanár. Ára 18 kr.

„Kis vadaskert.“ Képes és verseskönyv; jó gyermekeknek ajánlja M. Mészáros Károly. 12 színezett képpel. Ára 80 kr.

Debreczeni naptárak: 1. „Magyar és Erdélyországi Nemzeti naptár 1863-ik évre. Országos tisztai cím- és névtárral. Szerkesztette Telegdi Lajos. Ára 80 kr. 2.) „Kis képes naptár“ 1863-ik esztendőre. II. évfolyam. 3.) „Alföldi legújabb kalendarium. 1863-ik közöns. esztendőre. III. évfolyam.

— Megjelent a „Gazdasági füzetek“ VII. és VIII. füzet. Szerkeszti s kiadja Erköly Adolf. E füzetekkel az évfolyam be van fejezve, s a folyóirat folytatása jövőre nem ígértetik. Tartalma e kettős füzetnek is a gazdalkozóságra igen érdekes tárgyakkal fejtget, ilyenek p. o. a trágyázás és trágyaszerek; a gazdasági építészetről s mészegetésről; a Hooibrenkféle szőlőművelési eljárásstb.

„(Egyeszerű és kettős könyvvitel)“ cím alatt Weninger Vincze pesti keresk. akademián tanár, magyar akadémiai levelező tag, s a magyar bizt. társaság életbiztosítási osztályának főnöke, elméleti s gyakorlati hasznú munkát ad ki, melyre az előfizetési fölírásokat már szétbocsátotta. A mintegy 14 — 15 nagy 8-ad réti ivre terjedő munka tartalma: 1) az egyszerű könyvvitel, 2) a kettős könyvvitel, 3) függelék: a kettős könyvvitel alkalmazása: a) részvényirtársulatok üzletében, b) a bankári üzletben, c) életbiztosítási társaságoknál, d) földhitelintézeteknél, e) takarékpénztáraknál. Előfizetési ár 1 ft. 20 kr. — Gyűjtőknek 10% le-rovat, bolti ára magasab leendő. A munka megjelenik február hóban. Az előfizetési pénzék január végéig a szerzőhöz (Pesten, Erzsébetvár, a magyar bizt. társaság irodájába) vagy pedig Winter Samu kiadóhoz. (Pesten, bálvány utca 5. sz. alatt levő müintézetébe) bérmentve küldendők.

„(A harmadik kamarai hangversenyt) Berregzásai Lajos zongoraterében, Spiller Adolf, Kirchlechner, Möldner, Szuk és Székely Imrétől rendezve dec. 28-án tartották meg.

„(A „Székely néphalkománnyak gyűjteménye“) Kriza J. által szerkesztve, még e hó folytán el-hagyja a sajtót. A nagy terjedelmű becses munka gr. Mikó Imre hazafias pártolása mellett jelenik meg, s népdalok és népmesék mellett székely „Tájszótárt“ is fog tartalmazni.

„(Nevezetes irodalmi ujdonság „Petőfi Sándor vegyes művei“) I és II kötet megjelent. Kiadta Gyulai Pál. Pest 1863 Pfeifer Ferdinánd sa-játja. Az első kötet tartalma: A nagyapa. — A szőcények. — Jenni. — Alarczoshál. — Nagy-bátyám és ipam — című beszélek, s A helység kalapácsa című vig hősköltemény. A második: Tigris és hiena s Coriolanus Shakespeare-től, drámák. A harmadik kötet, mely Petőfiné több ki-adatlan levelét fogja tartalmazni, e hó elején szin-

tén megjelenik. Ára mindhárom kötetnek 4 fr. 50 kr. Nagy költőnk vegyes műveinek ez igen becses gyűjteményét Gyulai Pál kimerítő előszóval bocsátja világ elé. A kiadás indoklásával a többek közt megemlíti, hogy Petőfi, költeményeinek mind-két gyűjteményét, részint 1846-ban, részint 1848-ban örökre eladta Emichnek, így fiára csak e vegyes művek szá.lottak s csak ezek jövedelméből lehet valamit csatolni az árvának atyjáról maradt örökehez, ama 200 aranyhoz, melyvel költeményeit az akadémia 1858-ban jutalmazá. De másfelől arról is meggyőződött, hogy e vegyes művek kiadásával irodalmi tekintetben sem tesz haszontalan szolgálatot. A kritika, általuk Petőfi magán és írói jellemé megítélését az eddiginél több anyagot és adatot, — az olvasó közönség pedig sok tekintetben érdekes olvasmányt talál.

„(A „Koszoru“ ügyében). Arany János értesíti előfizetőit, hogy a „Koszoru“ január 4-kén, és azontul mindig vasárnap fog megjelenni. Egyuttal azon előfizetőket, kik a Függlőre hosszabb időre előfizetvén, pénzüket vissza nem vették s így hallgatóság a Koszoru előfizetőivé lettek, föl-kéri, hogy a fél, vagy egész évi előfizetésből hiányzó mennyiséget hozzá beküldeni sziveskedjenek.

„(Jobb szépirodalmi s divatlapjaink egyike), a „Nővilág“ ezentul tehetséges fiatal írónk Bajza Jenő vezetése mellett jelenik meg, ki a mellé, mint fömunkatárs szegődött.

„(Liszt Ferencz, legújabb szerzeményével)“ meg van eadva. Londonból fölszólítást kapott, hogy „Szent Erzsébet“ című offeratoriumát, mely-hez a szöveget Roquette Otto írta, Londonban adassa először. A weimari nagyherceg pedig azt kívánja, hogy annak első előadása Wartburgban történjék. Liszt egyébiránt ismét egy új nagyszerű zaneszerzeményen dolgozik, melyhez már évek óta készült, s hihetőleg ezzel fogja kárpótolni a kettő közöl azon várost, mely „Sz. Erzsébetje“ első adá-tására büszke nem lehet.

Újabb emberáldozatok Dahomeyban.

Dahomeyország (Afrika nyugati részében) borzasztó emberáldozataival vivott ki hírnevet Európában. Legújabbban Enschart, Popoban meglepetett hollandi kereskedő tudósít ily esetről, mely a mult nyáron történt. Enschart jul. elején Dahomeybe utazott, ekkor volt szemtanúja ama borzasztó mézslárlásnak, melyet következőleg ír le:

Jun. 30-án érkeztem a királyi palotába, hol két tisztviselő fogadott, azon megjegyzéssel: hogy a király annál jobban örül, hogy élő hollandit lát-hat, mert épen egy nagyszerű áldozatot mutatathat. Jul. 1-én fogadtok el a király, palotája előtt ülve, s amazonoktól környezve; európai szokás szerint kezét fogott s mintegy tíz percig beszélgetett velem portugál nyelven. Ezután értesemre ad-ott, hogy már most lakásomra törhetek, s hogy azt a legközelebbi három nap alatt el ne hagyjam. Jul. 5-én ismét a nagy térre vezettek hol a mege-lőző éjjel sok ember lépett le. Legelőször is Do-herly Vilmos hitérítő holtteste tánt szemembe. A szerencsétlen egy fura volt feszítve és pedig hom-lokán, mellén, kezein és lábain keresztülvert sze-gekkel. Bal hóna alá a meggyilkoltak nagy eser-nyője volt dugva. A király ismét palotája előtt ült egy emelvényen, hol harczias beszédeket tar-tott; előtte egy sereg levágott emberfő hevert, s az egész tér vérről volt áztatva. — Ujlag haza kísérték, azon intéssel, hogy lakásomat napnyugta előtt el ne hagyjam, se az utcára ki ne nézzek. Jul. 10-én megint a király elé vezettek; ezuttal három iszagai főnököt fejezték le szemem láttára. A mint ez megtörtént, 24 kosarat vonszoltak elő, melyek mindegyikében egy-egy fogoly olyformán volt elhelyezve, hogy csak a feje látszott ki. A kosarakat előbb a király elé rakták, azután pedig az ordítva tánczó nép közé hajtották, mely egy pillanat alatt levagdalta a kosarakban ülő szeren-csütelnek fejét. Minden fejtér körülbelöl 1 ftnyi jutalom lőn kiszolgáltatva az illető gyilkosnak. Másnap ugyanezen jelenet ismételve lőn. Ezután az áldozati ünnepély 10 napig szakadatlanul folyt. Legborzasztóbb volt a mézslárlás jul. 22-én.

Az áldozati ünnepély alkalmából a palota előtt két emelvény volt felállítva, melyek mind-egyikén 16, áldozatra szánt ember és 4 fő foglalt helyet. Egy harmadik emelvény a palota belsejében állítottatott fel; ezen 16 nő, 4 ló és egy álliga-tor volt. Az áldozatra szánt emberek mind Ishagá-

ban fogattak el. Európailag öltözve és megkötözve ültek tizenhatankint egy-egy asztal körül, s inniok kellett a király egészségére, ki épen szemlét tar-tott hadserege fölött, mely löfegyverrel ellátott 40,000 harczióból 10,000 amazónból s 24 ágyuból állt. Az ünnepély záradékát a foglyok és állatok leölése képezte, melynél különösen ügyeltek arra, hogy az összes áldozatok vére összevegyüljön.

Egyveleg.

— (Költészeti elmefuttatás.) Magyar vers-íróink nesorától, Sebestény Gábor urtól ismét néhány legújabb művéske jutott köztudomásra, melyeket érdekeseknek találunk a közlésre.

1. Anagrammák, új évi üdvözléttel annak az általánosán tisztelt férfinak, kinek becses neve az alábbi versek mindegyik sorában, valamint egyik sor is a másikban benne foglaltatik:

Motto: — — — — — sunt te praeside —
Deliciae populi.
Martialis, Libri Spectaculorum Epigr. II.
NEM VISEL CZIMERT A LELKES.
NEM KELL CZIMER, A VISELTES.
VISELTES ARCZ NEMI KELEM.
ELME-KINCSERT VI A SZELEM.
A SZELEM CSELM-MIVERKE INT.
SIMA KELEM VEZÉREL CSINT:
MERT KELEMES AZ ELVI CSIN.
VI CSAK ERTELEM SZELEMINT.
SZELEMINT CSIN VAK ERTELEM.
A SZELEMINT TEIV KINCSELEM.
ELVEM A SZELEMINT KINCSERT:
A SZELEMINT KINCSELEMINT.
KINCSE VAK SZELEMINT ELEMET:
ELEMINT KINCSE VAK SZELEMINT.
SZERELMI LEVELEM CSAK INT.
ELVI SZERELMEL KACSINT.
E CSAK MINT SZERELMI LEVÉL.
KELEMINT MA SZIVET CSEREL.
SZIV-KELEMINT CSELM-MÉLTÁN
KELLEMESE MELCZER ISTVÁN. S. G.

2. Chronostichon. Egy köztisztelőben álló magyar főpaphoz (Lonovics ó excja):

Élj anyaszentegyház kedvelt felkentje, te főpap!
Élj sok boldog Időt! s Lejl is azokba Vigaszt!

Csipebokor.

Erők feletti erő.

„Ha férfi vagy, légy férfi
S ne hitvány gyöngye báb.“
Ekkép lenkesíti
A költő jómagát.

És elsorolja rendre:

Mi szép ha valaki
Erőnek, hatalomnak
Sem kész meghajlani.

Oh, szép, a mit e versben
A nagy Petőfi mond;
De ugy látszik, ő ekkor
Még nőtlen ember volt.

Pajor István.

Nemzeti színház.

Péntek, dec. 26. „Mátyás király lesz.“ Dráma Szigligetivel. Tóth és Jókainé játéka gyakori tapsokba ragadta a nagyszámu ünnepi közönséget. Szombat, dec. 27. „Linda.“ Opera. Ez estén Láng Paulina lépett föl.

Vasárnap, dec. 28. „Huszárcsiny.“ népsz. 3 felv. Vahot Imrétől.

Hétfő, dec. 29. „A kísértés.“ Dráma 4 felv. francziából ford. Radnótyfay Samu.

Kedd, dec. 30. „Troubadour“ opera 4 felv. zenéjét szerzte Verdi. Az olaszvándor, Marchetti, ezuttal másodsor lépett föl, de hangja nem levén, a közönség tetszését épen nem tudta megnyerni.

Szerda, dec. 31. „Az utolsó lehel.“ Csütörtök, jan. 1. „Hungary László.“ Eredeti opera 4 szakaszban, zenéje Erkel Ferenczétől.

Budai népszínház.

Dec. 26. „Szapary“ vagy „Budavár visszavétele.“ Nemzeti hősijáték, írta Birchpfeiffer.
Dec. 27. „Pelekesi nótárius.“ Bohózat 4 felvonásban. Irta Gaál.

Dec. 28. „István, első magyar király.“ Dráma 4 felv. Irta Dobsa Lajos.

Dec. 29. „A fehérvári diákok“ történeti szin-mű 3 felv. A drámai jutalmul kitűzött 50 aranyra pályázó mű, mely a budai új darabok gyalgó szín-vonalán semmivel sem emelkedett fölül.

Dec. 30. „Egy hazugság.“ Vigj. 3 felv. Benedix után fordította Tornay Pál.

Dec. 31. „Villám Bandi.“ Népszinmű 3 szakaszban.

Jan. 1. 1863. „Sobri.“ Pantomia, s „Doktor Pipitér.“ Bohózat 3 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

6350. Sopron. Sz. J. Kedves emlékü jó tanárunk szíves megemlékezése igen örv. nédetesen lepett meg, — fogadja hálás tiszteletünket. Az egész róprát kinyomtatása hetila-punkban nagy nehézséggel jár, de talán egyes részletekkel is csejt érünk. Nem sokára utána nézünk. A többi ajánlatot igen szívesen vesszük.

6351. Kis-Tótfalu. D. D. A ráadást nagy köszönettel vettük s örömmel jegyezzük be őnt a tizedik évben is kedves jó embereink sorába. Gyakoribb találkozás és hosszú, boldog életet!

6352. Maros-Vasárhely. G. N. A mult évi V. U.-ból még néhány teljes száma példány kapható 6 ftért. Örven-dünk, hogy ön a törzslétszám címének teljesen meg akar felelni.

6353. Tállya. F. J. A kértézet munka megjelenési határidejét még most bizonyosan meg nem írhatjuk. Reméljük, hogy az előtűl hónapjában teljesen elkészül-het. Igen terjedelmes lesz az, s az első megindítás mindíg némi akadályokkal jár. Jelszavunk: inkább később, de jól.

6354. B-Kövesd. B. I. Nem értjük, miért haragszik Afrikára s arra, ki ki oda utazik?

6355. K-Vásárhely. M. L. A megbízást szívesen tel-jesítettük.

6356. Füzes-Gyarmath. Sz. J. Kedves régi jó bará-tunk, boldog ember az, a ki azt hiszi, hogy ez a kép és cikk most napvilágot láthat. De megörizzük. Köszönet. Megjötték mind; s a többi is ugy lesz, a mint illik.

6357. Kajdacs. Cs. Zs. A cikk megérkezett; az előbbi viszonyt ezután is fenn akarjuk tartani.

9358. Gyónk. K. F. A kérdést bevégezteknek tekintjük. A számokat elküldtük.

6359. Pápa. G. G. Inkább rossz ebédet, mint rossz adomát.

6360. Hécs. K. T. Valóban már vártuk a töredelmes bevallást. Hanon — what next?

6361. Siklós. N. Bizonny kár volt oly nagyon sietni. Nem kell mondanunk, miért. Igen rövid idő múlva magán-ut-on. A tavaszszal? — Ugy szerencsén magunk is.

6362. Szarvas. Egy kortág. Örvendetesen lepett meg azon tudósítás, hogy szarvasi lelkes ügybarátaink addig nem nyugosznak, míg ottani előfizetőink száma el nem éri a 100-at. Nagy szó a mai szik világban, de annál nagyobb az érdem ott, s a tisztelet!

6363. Lippa. Dr. Sz. Rézszavát olvastuk a sorokat. Bár mielőbb látnók őnt imczt munkatársaink sorában, hol ön oly díszes helyt foglal el. A kívánsót a legszívesebben tel-jesztjük.

6364. Hantos. F. I. Erdemünk föletti meglepetés. Ezek azután az igazi „spiritusok“, melyek lételet tagadni nem leht. Amaz ünnepélyes alkalommal rá fogunk gon-dolni a neves doktorra — a ki szeressen minket továbbra is. — A druzsa marad, nem kell féltetni.

6365. Békés. G. L. Üdvözlöljük a malomvégi olvasó-társaságot, melynek vidéki tagjai közé mi is örömet szá-mítjuk magunkat, s örövendük az ismereteket terjesztő ot-tani népszerű felolvasásoknak. Kívánnuk, hogy anyagi tekintetben is minél kedvezőbbé alakuljanak körülményei.

6366. Szeged. Sz. L. Mennyi adjunk át a könyvarus-nak? Az előbbi is, az újabbat is?

6367. Apa. T. J. A szíves nyilatkozatot igen megbe-csüljük és köszönjük.

6368. Héves. Sz. A. A teljes példány a rendes áron kiadó-hivatalunknál kapható.

6369. Losonez. K. J. A dolgot legegyszerűbben ugy lehetne végre megfejteni, hogy ön beküldi hozzánk azt a képet, a mit mi itt régóta hiába keresünk. Az illető ural mi semmi összeköttetésben nem állunk.

6370. Kis-Báka. T. P. Az a szerelmi dal XIII. szá-zadból való volna? Ugyan ki foghatta ezt rá? Akármibe fogadunk, hogy a XIX. században szül-tett, sőt oly isme-retes előttünk, hogy egy kis utánajárással szerzőjét is kike-reshetnők. Egyébiránt egyes részét nem közölhetők.

6371. Elek. Sz. A. Az ügyünk mellett buzgalomért s a jó kívánságokért öszinte hálánkat küldjük.

6372. Freywaldau. M. L. A reclamatio megtörtént.

6373. Eger. V. J. Magán uton válaszoltunk.

6

A Vasárnapi Ujság tizedik évfolyama!

A szerkesztő
JUTALOMÉVE,
szerződésileg
biztosítva.

Előfizetési fölhívás

Szebb papiros,
magnagyobbitott alak,
csinosabb kiállítás,
árcsökkentés nélkül.

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1863-ik évi folyamára.

Szerkesztő:

PAKH ALBERT.

Kiadó:

HECKENAST GUSZTÁV.

Az egész évfolyam, januártól decemberig, mind a két lapra 10 forint.

A magyar közönséghez!

Ha egy lapnak annyira vitte Isten a dolgát, hogy elég kedvező viszonyok között, még pedig ugyanazon egy szerkesztő alatt, tizedik születési napjának megünneplésére hívhatja össze közel a távol jó barátait: akkor az ily eseményt legyen szabad Magyarországon legalább is igen ritka madárnak elnevezni. Azután pedig legyen szabad a nagy érdemű közönségtől azon szabadalmat, vagy kegyelmet kikérnünk, hogy ne legyen kénytelenek ily ünnepélyes alkalommal, midőn a veteránusi pléhtallért épen mellünkre tűzzük, hosszú, kenneletjes programban elmondani: mit akarunk? kik leszünk?

Nem erről kell most szólnunk. Mert hiszen mióta egy évtizeddel ezelőtt — abban a szomorú, hangtalan és színtelen időben — kiléptünk az elhagyott tőrre, elmondva vídám, hangosan és nagy vörös betűkkel, hogy mi azért állunk elő, hogy legyen itt, egy életre érdemes nagy nemzet középpontjában, az igazi műveltség, polgárisítás, a tudományok és ismeretek népszerű terjesztői; a munkásság, ipar, tehetség és szorgalom buzdítói; a jó ízlés, az érület és erkölcsök nevelői — azóta, mondjuk igen megzaporodott azok száma, kik saját pénzök árán, és saját észleléseik nyomán győződhetek meg, mennyiben igértünk olyat, a mit az évek változó folyamában meg is akartunk, meg is tudtunk tartani. Lelkiismeretünk nyugottan várja a ránk kiondandó igazságos ítéletet.

Tíz év egy halandó magyar lap s mi több, egy még halandóbb szerkesztő életében — rengeteg idő!

A „Vasárnapi Ujság” kiadótulajdonosának megvan azon jó szokása, hogy minden előfizetett tíz példányra ad egy tiszteletpéldányt. A szerkesztő is úgy szerződött vele, hogy — ha addig megél a lap — a tizedik esztendőig engedje át neki mint tisztelet-esztendő. Az alku meg lón kötve s a mit az akkori szomorú irodalmi viszonyok közt inkább csak szerény jámbor ohajtásként pendítettünk meg, azt a jóságos és meghagyta értünk, t. i. **A Vasárnapi Ujság 10-ik évfolyamának jövedelme a szerkesztőt illeti.**

Ezen fontos változást lehetett volna, kivéve betűkkel nem adni tudára a t. ez. olvasóközönségnek. A lap történetéhez tartozik.

Az eddig előadottakból mindenekeft két dolog következik: egy **kötelezettség**, mely a szerkesztőt s kiadót illeti, s egy **hathatós tüntetés**, melyet a szerkesztő ez egyszer saját érdekében fog kikérni a közönségtől.

A közönség iránti hálás érzelmünknek mindig tetteiben, lapunk külső, belső tökélyesítésében szerettük bizonyosságait adni. Így tesszük most is, s örömlünkre szolgál nyilváníthatni, hogy eredeti régi ohajtásunk, melynek valóítását mindenkor egy megállapodott biztos közönségtől föltételeztük, most végre tette válik.

Előfizetési föltételek 1863-dik évre:

(a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva)

Egész évre (január—december) 10 forint.

Fél évre (január—június) 5 forint.

Csupán Vasárnapi Ujság:

Csupán Politikai Ujdonságok:

Egész évre (január—december) 6 forint.

Egész évre (január—december) 6 forint.

Fél évre (január—június) 3 „

Fél évre (január—június) 3 „

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. — A pénzes levelek bérmentes kiadása kértik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1863.

2-ik szám.

Tizedik évi folyam.

Pest, január 11-én 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:

Egész évre (január—december) 10 ft.

Fél évre (január—június) 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság:

Csupán Politikai Ujdonságok:

Egész évre (január—december) 6 ft.

Egész évre (január—december) 6 ft.

Fél évre (január—június) 3 ft.

Fél évre (január—június) 3 ft.

Báró Kemény Ferencz.

Az oktoberi diploma utáni első erdélyi udvari kancellár arczképével régóta tartozunk olvasóinknak.

Magyar-győr-monostori báró Kemény Ferencz, val. belső titkos tanácsos és volt erdélyi udvari kancellár, Erdély azon ősi családjának egyikéből származik, mely a hős Kemény Simontól kezdve mai napig több nagy és jeles hazafit, s köztök egy fejedelmet is adott Erdélynek. A honszeretet, a közügyek iránti meleg részvétel és tevékenység, a küzdés és önfeláldozás mintegy vérében rejlik e családnak, melynek majd minden tagja érző szív mellett kitűnő észszel is meg van áldva.

Elődeinek méltó ivadéka, báró Kemény Ferencz, a múlt század végső tizedében Erdélyben Bükösön született s tanulását a nagyenyedi főiskolában végezve, csakhamar, mint a Kemények tenni szokták, közpályára lépett. Ha módunkban volna is teljes életrajzot adni, nem éreznénk alkalmasnak az időt, hogy Kemény nevezetes befolyását Erdély állapotjára, most fejtegetjük. Más idő és hosszabb tanulmány kívántatnék ahhoz, hogy Erdély ezen egyik legjelesebb államférfiának, elvei és tettei szerint, a történelemben őt megillető hely ki-mutattassék. De nem lehet mindjárt első helyre nem tennünk azon kitiintését, mely már az alig 40 éves férfut érte, midőn az erdélyi országos rendek elnökül választák. E magas hivatásnak pedig, az 1848 előtti időszakban, négy egymástutáni országgyűlésen, s a legválságosabb időkben, sok tapintattal, ügyességgel s mély belátással felelt meg, a mi által fényes bizonyosságait adta államférfiúi tehetségének.

Országszerte örvendetes hatást szült 1860-ban az oktoberi diploma kiadása után azon hír, minél fogva az erdélyi udvari kancellári méltóság betöltésénél Ő Felsége választása b. Kemény Ferenczre esett. Nehéz idők, nehéz körülmények tornyosultak össze minden oldalról, de a legmagasb bizalommal megtisztelt férfi, gyöngült egészségi állapota dacára, engedett a felhívásnak, s falusi magányát odahagyva, hazája ügyeinek vezetését átvette. Nem feladatunk, az akkori események lefolyását rajzolni, melyek nagyobb része még úgy is mindnyájunk friss emlékezetében van. Általánosán el van ismerve, hogy b. Kemény Ferencz a

össze minden oldalról, de a legmagasb bizalommal megtisztelt férfi, gyöngült egészségi állapota dacára, engedett a felhívásnak, s falusi magányát odahagyva, hazája ügyeinek vezetését átvette. Nem feladatunk, az akkori események lefolyását rajzolni, melyek nagyobb része még úgy is mindnyájunk friss emlékezetében van. Általánosán el van ismerve, hogy b. Kemény Ferencz a

Miklós távozása után néhány hónap mulva, 1861 őszén, ő is oda hagyta Bécsset s ismét erdélyi magányába vonult.

Van ezeken kívül báró Kemény Ferencznek egy kevesebbé ragyogó, de nem kevesebb nemcs s nem kevesebb érdemekben gazdag pályája. Az erdélyi reformatus egyház ügyeinek kormányzatát értjük, melynek élén régóta a báró áll, még pedig annyi ügyszere-ttel, hogy különösen az utóbbi évtizedben, midőn a politikai élet előtte is bezáródott, csaknem minden munkásságát ennek szentelte. A tanügy, az iskolák, tanárok anyagi helyzete, az egyházak pénzügyainak rendezése, s az autonómia melletti küzdelmek egyaránt hirdetik, hogy ő egyházának munkás és hű fia.

Báró Kemény Ferencz a magánéletben jó rokon s igaz barát, bölcs tanácsadó, szelleműs és érdekes társalgó, s nem leereszkedő, mint mondani szokták, hanem magához emelő azokat, kik hozzá fordulnak.

Most újra visszatért a magánéletbe. Meg van győződve hazája jövőjéről s győzelmeiről azon ügynek, melynek egész életét szentel. Kívánjuk, hogy ennek látásában vele együtt minél hamarabb gyönyörködhesünk!

A haladás egyes jelei Magyarországon.

II.

Azt mondják: hogy tekintve az olvasók számát, több lappal birunk, mint a mennyire szükségünk van. Ez igaz; de az innen folyó kárt mindennek előtt a könyvelőműleg vállalkozó kiadók fogják viselni. Kevesebb is megjárna a jóból s a közönség inkább szeretné, ha az irodalmi erők korlátoltabb téren összpontosulva, néhány oly szépirodalmi, művészeti és tudományos szaklapot állítanának elő, mik a méltányos kívánságokat teljes mértékben kielé-

BÁRÓ KEMÉNY FERENCZ.